

जिल्ला समन्वय समिति जाजरकोट

मिति:- २०८३।०६।०९

शुभकामना

उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोटले गत आ.व.२०८२/०८३ मा गरेका कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण समेटी “वार्षिक प्रगति पुस्तिका” प्रकाशन गर्न लागेकोमा मलाई ज्यादै खुसी लागेको छ।

जाजरकोट जिल्लामा सिमित स्रोत साधनका बाबजुत पनि घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोटले गरेका कार्यहरू प्रशंसनीय रहेका छन्। घरेलु तथा साना उद्योग, व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धनसँगै सम्बन्धित कार्यक्रम, गतिविधि, सूचना तथा जानकारी लगायतका विषयवस्तुहरूलाई समावेश गरेर “वार्षिक प्रगति पुस्तिका” प्रकाशन गर्नु आफैमा महत्वपूर्ण कार्य हो।

नागरिकलाई प्रत्यक्ष फाइदा हुने घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तह (गाउँपालिका र नगरपालिका) ले पर्याप्त बजेट विनियोजन गर्ने हो भने घरेलु तथा साना उद्यमीहरू तयार गरी रोजगारी तथा स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न सकिन्छ। समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको लक्ष्य पूरा गर्नका लागि घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनको माध्यमद्वारा टेवा पुर्याउन सकिन्छ। उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोटले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तह, जिल्ला समन्वय समिति, गाउँपालिका र नगरपालिकासँग समन्वय गरी पर्याप्त स्रोत जुटाई जाजरकोट जिल्लामा उद्योग प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा आगामी दिनहरूमा पनि उल्लेखनीय कार्यहरू गर्दै जानु आवश्यक छ।

यस कार्यालयले वार्षिक रूपमा प्रकाशित गर्ने यो सामग्री आम जनसमुदाय तथा सरोकारवालाहरूका लागि समेत सहयोगीसिद्ध हुने अपेक्षा गर्दै “वार्षिक प्रगति पुस्तिका” निरन्तर प्रकाशन होस् भन्ने शुभकामना दिन चाहान्छु ।

.....
कालि बहादुर खत्री

(प्रमुख)

जिल्ला समन्वय समिति

जाजरकोट

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जाजरकोट

फोन नं. : ०८९-४३०९३३
०८९-४३०९३०
Email : jajarkotdao62@gmail.com
website: www.daojajarkot.moha.gov.np

मिति: २०८३।०६।०९

धन्यवाद

लघु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन, विकास र विस्तार गरी रोजगारी अभिवृद्धि गर्न उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोटले आ.व. २०८२।८३ मा संचालन गरेका कार्यक्रम तथा कार्यालयको उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासन सम्बन्धी विविध गतिविधिहरू समेटेर वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन गर्न लागेकोमा खुसी व्यक्त गर्दछु ।

जिल्लामा लघु, घरेलु तथा साना उद्यमी सिर्जनाका सवालमा कार्यालयबाट सम्पादन भएका कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरू चुस्त र प्रभावकारी रहेको महसुस गरेको छु । कार्यालयले सीमित स्रोत, साधन तथा बजेटका बावजुद लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको प्रवर्द्धन, विकास तथा विस्तार गर्न स्थानीय निकायहरू तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँग सहकार्य गरी स्थानीय माग र आवश्यकता अनुरूप विभिन्न विषयमा सीपमूलक तथा उद्यमशीलता विकास सम्बन्धी तालिमहरू जिल्लाको विकट तथा दुर्गम पालिकाहरूमा समेत सञ्चालन गरेकोमा कार्यालय प्रमुख लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

.....

(नवराज बराल)

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

कर्णाली प्रदेश सरकार
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय
जाजरकोट

मिति:- २०८३।०६।०९

मेरो भनाई

नेपालको संविधानले मुलुकमा दिगो शान्ति, विकास, समृद्धि र सुशासनको जनताको आकांक्षालाई पूरा गर्न समाजवाद उन्मुख, स्वतन्त्र र समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्ने उद्देश्य लिएको छ। उक्त उद्देश्यलाई पूरा गर्न "राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासका लागि राष्ट्रिय उद्योगधन्दा र साधन स्रोतको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी नेपाली श्रम, सीप र कच्चा प्रदार्थमा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिने तथा तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान गरी उद्योगको विकास तथा विस्तार गर्ने नीति संविधानले अख्तियार गरेको देखिन्छ। राज्यको उक्त नीति अनुसार तहगत सरकारले आ-आफ्ना क्षेत्राधिकार तथा कार्यजिम्मेवारीका विषय/क्षेत्रमा नीति, योजना, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बनाउने र त्यसको कार्यान्वयन पनि गर्दै आइरहेका छन्।

यस कार्यालयको कार्यजिम्मेवारीमा उद्योग, वाणिज्य प्रशासन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी कार्यजिम्मेवारी रहेको छ। कार्यालयले उक्त कार्यजिम्मेवारी पूरा गर्ने सन्दर्भमा एकातिर उद्योग तथा वाणिज्य फर्मको दर्ता, नवीकरण, नामसारी, ठाउँसारी, कारोबार थप तथा खारेजी लगायतका कार्यहरू गर्दै आएको छ भने अर्कोतिर प्रदेश सरकारको सालबसाली नीति तथा कार्यक्रम र बजेट अनुसार लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विकास, विस्तार तथा प्रवर्द्धनका लागि उद्यमीहरूलाई उपयुक्त प्रविधि सहयोग गर्ने र स्थानीय तहसँगको समन्वयमा उद्यम तथा व्यवसायको विकास तथा विस्तार गर्न विभिन्न सीप विकास तालिम प्रदान गरी उद्यमशीलता विकासमा समेत टेवा पुर्याउँदै आएको छ। साथै, कार्यालयले उपभोक्ता हित सम्बन्धी कार्यजिम्मेवारी पूरा गर्ने सन्दर्भमा कालोबजारी गर्ने, कृत्रिम अभाव सिर्जना गर्ने, उपभोक्ता स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने, खाद्य मिसावट गर्ने, आफूखुसी बस्तु तथा सेवाको मूल्यवृद्धि गर्ने जस्ता उपभोक्ता हकहित प्रतिकूलका कार्यहरूको नियन्त्रण गर्न जिल्ला प्रशासन कार्यालय लगायत जिल्लाका अन्य विषयगत कार्यालय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको समन्वयमा संयुक्त रूपमा बजार अनुगमन गर्नुको साथै उपभोक्ताहरूमा सचेतना समेत जगाउँदै आएको छ।

कार्यालयले गत आ.व. २०८२/०८३ मा सम्पादन गरेका सम्पूर्ण कार्यहरूको वार्षिक प्रगति, जिल्लामा उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रका सम्भावना, समस्या तथा चुनौती तथा समाधानका उपायहरू लगायतका कार्यालयसँग सम्बन्धित विविध विषयहरू समेटी यो वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन गर्ने जमर्को गरेको छ। यस पुस्तिकाको माध्यमबाट कार्यालयसँग सम्बन्धी सूचनामा जनताको सहज पहुँच हुने, जिल्लाको उद्योग वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित सम्बन्धी सीप तथा जनशक्तिको अभिलेखिकरणका साथै कार्यालयको संस्थागत स्मृति विकासमा समेत सहयोग पुग्ने देखिन्छ। यसका साथै, यस पुस्तिकाले समग्र जिल्लाको औद्योगिक अवस्था र यस कार्यालयको बारेमा जानकारी लिन चाहने अनुसन्धानकर्ता लगायत सबैका लागि यो पुस्तिका उत्तिकै उपयोगी हुने विश्वास लिएको छ।

अन्तमा, यो वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशनको सिलसिलामा हामिलाई महत्वपूर्ण सल्लाह, सुझाव तथा मार्गदर्शन प्रदान गर्नुहुने श्रीमान् सचिवज्यू, प्रमुख जिल्ला अधिकारीज्यू र आदरणीय जिल्ला समन्वय समिति प्रमुखज्यू लगायत तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी यो पुस्तिका प्रकाशन गर्ने कार्यमा सहयोग पुर्याउने कार्यालयका कम्प्युटर अपरेटर सहित सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछ।

.....
(जयराज बजगाईं)
कार्यालय प्रमुख

विषयसूची

१. कार्यालयको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि:	१
२. जाजरकोट जिल्लाको संक्षिप्त इतिहास:.....	१
३. उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयको उद्देश्य तथा कार्यक्षेत्र:	५
४. उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थीर पूँजी:.....	८
५. प्रकृतिको आधारमा उद्योगको वर्गीकरण:.....	९
६. वनजन्य उद्योग र वन क्षेत्रबाट उद्योगसम्मको आवश्यक दूरी:	९
७. उद्योग दर्ता गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू:	१०
८. अनुमती लिनुपर्ने उद्योगहरूको लागि अनुमती माग गर्दा पेश गर्नुपर्ने कागजातहरू:.....	११
९. आ.व .२०८२/८३ मा कार्यालयको कार्यसम्पान प्रगति:.....	१७
१०. उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी कार्यालयले सम्पादन गर्ने क्रियाकलापहरू:	२०
११. जाजरकोट जिल्लामा पाइने स्थानीय कच्चा पदार्थ, पाइने स्थान र सम्भाव्य उद्यम व्यवसाय:.....	२४
१२. आ.व .२०८२/०८३ मा कार्यालयबाट संचालन गरिएका प्राविधिक सीप विकास तालिमहरू:.....	२६
१३. मुख्यमन्त्री दलित आय आर्जन सामाग्री तथा पूर्वाधार कार्यक्रम:.....	२७
१४. आ.व .२०८२/०८३ मा मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम अन्तर्गत बिउ पूँजी अनुदान प्राप्त गर्ने सहकारी संस्थाहरू तथा स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:.....	२९
१५. आ.व .२०८२/०८३ मा सीप विकास तालिम प्राप्त गर्ने सहभागीहरूको नामावली:	३५
१६. सीप विकास तालिम प्रशिक्षकको विवरण:	४१
१७. कार्यालयको हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजु तथा फछ्यौटको अवस्था:.....	४१
१८. जाजरकोटमा उद्योग व्यवसायबाट रोजगारी सिर्जनाको अवस्था:.....	४१
१९. उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयबाट प्रदान गर्न सकिने मुख्य मुख्य सीप विकास तालिमहरू: ..	४२
२०. कार्यालयले संचालनमा ल्याएको असल अभ्यासहरू:.....	४३
२१. उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रमा भावी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारहरू:.....	४३
२२. कार्यालयका समस्याहरू:.....	४५
२३. समाधानका उपायहरू:	४७
२४. कार्यक्रमसँग सम्बन्धित तस्वीरहरू:.....	४९

उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोटको संक्षिप्त चिनारी:

उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, जाजरकोट

१. कार्यालयको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि:

वि.सं. १९९६ सालमा व्यवसायिक तालिमको माध्यमबाट रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने उद्देश्य लिई केन्द्रमा नेपाली कपडा र घरेलु इलम प्रचार अड्डाको नाममा यस कार्यालयको स्थापना भएको थियो। त्यसपछि आ.व. २०१३/०१४ मा घरेलु इलम केन्द्र भनि नामाकरण गरियो र आ.व. २०२१/०२२ मा अञ्चल केन्द्रको अवधारणा लिई मूलुकभर १४ अञ्चलमा केन्द्रहरू खडा गरी क्षेत्रीय तथा जिल्ला स्तरिय कार्यालयहरू खोलियो। मूलुक संधियतामा गईसकेपछि साविकमा घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिका कार्यालयहरू प्रदेश सरकार मातहत रहने गरी हस्तान्तरण भएपछि यो कार्यालय कर्णाली प्रदेश सरकार अन्तर्गत आएकोमा २०७६ श्रावण देखी कर्णाली प्रदेश सरकारबाट यस कार्यालयको नाम उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय भनि नामाकरण गरिएको हो ।

२. जाजरकोट जिल्लाको संक्षिप्त इतिहास:

विक्रम संवत्को १४ औं शताब्दीको पूर्वार्ध १३९१ देखि १३९३ को बीचतिर जुम्लाको सिंजा राज्यबाट समाल वंशका राजा मलै बमका छोरा जगतीसिंहले जगतीपुर राजधानी बनाएर जाजरकोट राज्य बनाएर बसेका थिए। जाजरकोट राज्यका संस्थापक राजा जगतीसिंह अति वीर पुरुष थिए भन्ने गरिन्छ। राजा जगतीसिंहका पालामा बनेको दरवारको भग्नावशेष, शीला स्तम्भ, मन्दिर र कुवा, वायु घट्ट हाल जाजरकोट जिल्लाको भेरी नगरपालिका वडा नं.- ११ बाहुनगाउँमा अवस्थित र संरक्षण तथा अध्ययन अनुसन्धानको पर्खाईमा छन्।

कुनै कुनै लेखकले शुरुमा स्थापित र जगतीपुरमा राजधानी रहँदा राज्यको नाम नै जगतीपुर राज्य हुन सक्छ भन्ने गरेका छन् ।

जाजरकोट राज्यको इतिहासबारे औपचारिक र व्यवस्थित अध्ययन अनुसन्धान भएको छैन। इतिहास र सन्दर्भबारे विरोधाभाषपूर्ण भनाई र तथ्यहरू अध्ययनमा भेटिन्छन्। जाजरकोट राज्यका संस्थापक राजा जगतीसिंहले धेरै साहसिक काम गरेर पछि तपस्या गर्न भारत वद्रिकाश्रम तर्फ गएर लोप भएका थिए भनिन्छ। जाजरकोट राज्यका राजा हरी शाहले पृथ्वीनारायण शाहसँग काशीमा मैत्रीपूर्ण सम्बन्धको सहमति गरेका थिए भनिन्छ। सहमति अनुसार गोरखा (पछि नेपाल राज्य भएको) राज्यले जाजरकोटमा आक्रमण नगर्ने र जाजरकोट राज्यले गोरखा राज्यलाई सहयोग गर्ने सहमति ईश्वी सम्वत् १७४३ मा भएको थियो ।

जगतीपुर राजधानीमा करिव ३०० वर्ष राज्य गरी सके पछि १७ औं शताब्दी तिर जाजरकोट राज्यको केन्द्र हालको खलंगामा आएको भनाई पाइन्छ । प्रमाणिक रुपमा जाजरकोट राज्यको इतिहास खुल्ने दस्तावेजहरू खासै पाइदैनन्। तत्कालिन राजाको मन पर्ने घोडाले हालको खलंगको घना जंगल र झाडीलाई असाध्यै मन पराई सधै आउन थालेपछि जगतीपुरमा भन्दा राम्रो खानेपानीको सुविधा र शत्रुसँग लड्न सामरिक दृष्टिबाट समेत उपयुक्त ठानेर राजधानी सरेको हो भन्ने बुढापाकाको भनाई पुस्तागत रुपमा सुन्दै आएका छौं। गोरखा राज्यबाट शुरु भएको नेपाल राज्यको

एकीकरणका समयका बाईसे राज्यहरू मध्ये जाजरकोट एक राज्य हो। १८ औं शताब्दीको पूर्वार्द्धतिर जगतिपुरबाट जाजरकोट खलंगालाई राजधानी बनाई स्थापित भएको जाजरकोट राज्यमा हालको रुकुम जिल्लाका केही भागहरू र हालको सल्यान जिल्लाका केही भागहरू मिलाईएको थियो। पहिलेको गोरखा र पछिको तत्कालिन नेपाल राज्यलाई विशेष गरी विदेशीसँग लडाई लड्दा जाजरकोट राज्यले सहयोग गरेको र नेपाल राज्यले जाजरकोट राज्यलाई विभिन्न शासकीय अधिकारहरू निक्षेपण गर्दै आएका थिए ।

तत्कालिन जाजरकोट राज्यका राजाहरूको वैवाहिक सम्बन्ध श्री ३ राणा परिवारसँग हुने भएकाले जाजरकोट राज्यका राज परिवारमा आउने छोरी बैनीलाई परिस्थिती, आवश्यकता, माग र सन्तुलनलाई हेरेर विभिन्न समयमा दाइजोको रूपमा विभिन्न क्षेत्रहरू विर्ता थप गर्ने गरिएको थियो। जाजरकोट राज्यको सम्पूर्ण भूभाग विभिन्न मौजा र दराहरूमा विभक्त थियो ।

२.१ परिचय

जाजरकोट संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालका ७ प्रदेशहरू मध्ये कर्णाली प्रदेशमा पर्ने १० वटा जिल्लाहरू मध्येको १ जिल्ला हो। यो जिल्लाको पूर्वमा रुकुम पश्चिम, पश्चिममा कालिकोट र दैलेख, उत्तरमा डोल्पा र जुम्ला तथा दक्षिणमा सल्यान र सुर्खेत जिल्ला पर्दछन्।

२.२ भौगोलिक अवस्थिति तथा क्षेत्रफल:

अक्षांश	: २८°३७'२२" देखि २९°०७'२२" उत्तरी खक्षांसम्म
देशान्तर	: ८१°४९'२२" देखि ८२°३४'४६" पूर्वी देशान्तरसम्म
क्षेत्रफल	: २२२३.३६ वर्गकिलोमिटर
उचाई	: समुद्री सतहबाट ६१० मिटर देखि ५४१२ मिटर उचाईसम्म

२.३ राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन:

प्रदेश	: कर्णाली
जिल्ला सदरमुकाम	: खलङ्गा
जाजरकोटका जम्मा स्थानीय तहहरू	: ७
नगरपालिका संख्या	: ३
गाउँपालिका संख्या	: ४
वडा संख्या	: ७७
नगरपालिका वडा संख्या	: ३९
गाउँपालिका वडा संख्या	: ३८
संघीय निर्वाचन क्षेत्र संख्या	: १
प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्र संख्या	: २

२.४ जिल्लाको सीमाना:

पूर्व	: रुकुम पश्चिम
पश्चिम	: दैलेख र कालीकोट

उत्तर : डोल्पा र जुम्ला

दक्षिण : सुर्खेत र सल्यान

२.५ वातावरणिय विविधता:

मनसुनी वर्षा असार देखी भदौसम्म सक्रिय भएको कारणले सोही समयमा यो जिल्लामा पनि मनसुनी वर्षा हुने गरेको पाइन्छ। यस जिल्लामा औषत रूपमा वार्षिक वर्षा १८६८.५ मि.मि .रेकर्ड गरिएको छ। यो जिल्लामा हालसम्म सरदर अधिकतम तापक्रम ३८ डिग्री से .र न्यूनतम ८ डिग्री से. सम्म रेकर्ड गरेको पाइन्छ।

२.६ हावापानी:

जाजरकोट जिल्लामा अवस्थित विभिन्न डाँडाकाँडाहरुको उचाई फैलावट र भिरालोपना आदिका कारणले यहाँको हावापानीमा धेरै विविधता पाइन्छ। जिल्लाको तल्लो भागमा उष्ण तथा अर्धोष्ण किसिमको हावापानी पाइन्छ भने मध्य भागमा समशितोष्ण तथा माथिल्लो भागमा लेकाली किसिमको हावापानी पाइन्छ।

२.७ जलवायु र हावापानी:

जाजरकोट जिल्लामा पर्यावरणिय तथा जलवायुको दृष्टिले उच्च पहाडी, मध्य पहाडी र होचो नदी तट तथा बेंसी क्षेत्र गरी ३ भागमा भएको हुँदा जलवायुमा पनि सोही अनुसारको भिन्नता पाइन्छ। यो जिल्ला जलवायु परिवर्तनको उच्च जोखिममा रहेका नेपालका ११ जिल्लाहरु मध्य एक हो। जिल्लाको तल तीरको भागमा उष्ण तथा उर्ध्व उष्ण एवं मध्य भागमा समशीतोष्ण तथा माथिल्लो भागहरुमा लेकाली किसिमको हावापानी पाइन्छ।

२.८ जनसंख्याको विवरण (वि.सं. २०७८ को जनगणना अनुसार)

१. घरपरिवार संख्या	: ३८०५४
२. जम्मा जनसंख्या	: १८९३६५
३. पुरुष जनसंख्या	: ९३७९५
४. महिला जनसंख्या	: ९५५७०
५. औषत परिवार आकार	: ४.९८
६. वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर	: ०.९६
७. जनघनत्व	: ८५ प्रति वर्गकिलोमिटर

२.९ भू-उपयोगको अवस्था:

वन तथा जंगल	: १९१.२१
कृषि क्षेत्र	: ३६६.०८
चरन क्षेत्र	: २७२.१५

झाडि बुट्यान क्षेत्र	: २७१.७३
हिउँ तथा चट्टान क्षेत्र	: ७५.३२
नदि खोला नाला र ताल	: २८.१४
अन्य	: ६.३

२.१० औद्योगिक अवस्था:

जिल्लामा जम्मा उद्योग तथा फर्म दर्ताको विवरण:

जिल्लामा आ.व. २०८२/०८३ मा कुल ९६ नयाँ विभिन्न लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरू दर्ता भई असार मसान्तसम्म प्राईभेट फर्म र साझेदारीतर्फ कुल उद्योगको संख्या २,५२० पुगेको छ । त्यसैगरी वाणिज्य फर्म तर्फ आ.व. २०८२/०८३ को असार मसान्तसम्म ३६ नयाँ फर्महरू दर्ता भै जिल्लामा कूल वाणिज्य फर्मको संख्या ४८४ पुगेको छ ।

२.११ प्रमुख बजार तथा व्यापारिक केन्द्रहरू:

सि.नं.	बजार केन्द्र	स्थानीय तह
१	खलंगा बजार	भेरी नगरपालिका
२	मटेला बजार	भेरी नगरपालिका, जगतीपुर
३	दल्ली कालीमाटी बजार	नलगाड नगरपालिका
४	मिल बजार	छेडागाड नगरपालिकाको झाप्रा
५	नायकबाडा (घाट)	बारेकोट गाउँपालिका
६	रगदा चौखा	नलगाड नगरपालिका
७	पाँचकाटिया	भेरी नगरपालिका र कुशे गाउँपालिका
८	मोर्क बजार	शिवालय गाउँपालिका
९	बालुवा बजार	शिवालय गाउँपालिका
१०	बाटुल्ले बजार	कुशे गाउँपालिका
११	थलह बजार	छेडागाड नगरपालिका

२.१२ प्रमुख नदी तथा ताल तलैयाहरू:

यस जिल्लामा भेरी, छेडागाड, नलसिंहगाड जस्ता ठूला स्थायी प्रकृतिका नदी लगायत साना तथा ठूला गरी करिब १०० भन्दा बढी खोला, नाला तथा तालहरू रहेका छन् ।

२.१३ वन जंगल:

जाजरकोट जिल्लामा वन क्षेत्रमा प्रमुख रूपमा साल, खोटे, सल्ला, असना, खयर, उत्तिस, साँदन, टुनी, बाँझ, कर्मा, हरो, बरो, जामुन, सिमल आदि प्रजातिका वनस्पति पाईन्छन् । त्यसै गरी जिल्लाको वन क्षेत्रमा धाईरो, रयाच, ओखर, लालीगुराँस, लगायतका बोटविरुवाहरू पनि पाईन्छन् ।

२.१४ मुख्य जातजातिहरू (२०६८ सालको जनगणना अनुसार)

यस जिल्लामा बसोबास गर्ने प्रमुख जातजातीहरूमा क्षेत्री, कामी, ठकुरी, मगर, बाहुन, दमाई, दशनामी, सन्यासी, साकी, वादी, नेवार आदि हुन् ।

२.१५ प्रमुख पर्यटकीय, धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरू:

क्र.सं.	स्थान	ऐतिहासिक स्थलहरू
१	भुर	नुवागाउँ पोखरा
२	दह	नदाईहाव ताल
३	डाँडागाउँ	नहकुली लेक
४	दशेरा	भौरीलेक देउरीजाव
५	ढिमे	हात्तीको पाईला
६	झाप्रा	शिवको मन्दिर मष्टा मन्दिर
७	जुंगाथापाचौर	धनीचुला वालुवा काँध
८	काकीगाउँ	मालिका मन्दिर
९	खगेनकोट	दल्ली
१०	कोर्ताङ्ग	देउराली वासुधरा
११	मजकोट	नपाईडाँडा
१२	नायकवाडा	साईकवरी ठाकुरज्यू रामावाचिल मन्दिर
१३	पजारु	सापजिब्रो
१४	पुन्मा	मालिका मन्दिर
१५	रामीडाँडा	नौमुली बुद्धबुद्धी
१६	साल्मा	मालिका मन्दिर
१७	सुवानाउली	रुकुमाला देउतीबज्यै
१८	थालारैकर	शिवालय कुटी मालिकादेवी मन्दिर कचाली लेख

३. उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयको उद्देश्य तथा कार्यक्षेत्र:

३.१ उद्देश्य:

लघु, घरेलु तथा साना उद्योग र व्यापार/व्यवसायको प्रवर्द्धन, विकास तथा विस्तार गरी औद्योगिक तथा वाणिज्य क्षेत्रको विकास गर्नु।

माग तथा आवश्यकतामा आधारित सीप विकास तालिम प्रदान गरी रोजगारी तथा स्वरोजगार बन्न उत्प्रेरित गर्नु तथा गरिवी न्यूनीकरणमा टेवा पुर्‍याउनु।

बजार अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतनाका माध्यमबाट उपभोक्ता हकहितको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्नु।

३.२ कार्यक्षेत्र:

❖ लघु उद्योग:

घरजग्गा बाहेक बढीमा २० लाखसम्मको स्थिर पूँजी र उद्यमी सहित बढीमा ९ जना कामदार, ईन्जिन उपकरण वा मेसिन प्रयोग गरेको भए उर्जा इन्धन वा ईन्जिनको क्षमता २० किलोवाट वा सो भन्दा कम

❖ घरेलु उद्योग:

परम्परागत सीप, प्रविधि तथा स्थानीय कच्चा प्रदार्थमा आधारित, ईन्जिन उपकरण वा मेसिन प्रयोग गरेको भए बढीमा ५० किलोवाट सम्मको क्षमताको विद्युतीय उर्जा प्रयोग भएको उद्योग

❖ साना उद्योग:

लघु घरेलु उद्योग बाहेकको १५ करोडसम्म स्थिर पूँजी भएका उद्योग

कार्यालय: १० लाख भन्दा बढी र ५ करोडसम्म पूँजी भएका वाणिज्य फर्महरूको वाणिज्य प्रशासन संचालन

निर्देशनालय/मन्त्रालय: ५ करोड भन्दा बढी पूँजीका वाणिज्य फर्महरूको वाणिज्य प्रशासन संचालन

उपभोक्ता हित संरक्षण: जिल्लामा बजार अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना

३.३ कार्यालयले गर्ने कार्यहरू:

उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू:

उद्योग दर्ता, नवीकरण, ठाउँसारी, नामसारी, उद्देश्य/ कारोबार थप, खारेजी, प्रतिलिपि जारी आदि।

२. वाणिज्य प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू:

वाणिज्य पसल दर्ता, नवीकरण, शाखा विस्तार, विवरण संशोधन, नामसारी, खारेजी, प्रतिलिपि जारी आदि।

३. सीप विकास तालिम संचालन:

सिलाईकटाई, व्युटीपार्लर, अचार बनाउने, मुढा बनाउने, बाजा बजाउने जस्ता तालिमहरू।

४. बजार अनुगमन:

बजारमा बस्तु तथा सेवाको आपूर्ति व्यवस्था, मूल्य, गुणस्तर तथा शुद्धताको अनुगमन गरिने।

५. उपभोक्ता हित सचेतना:

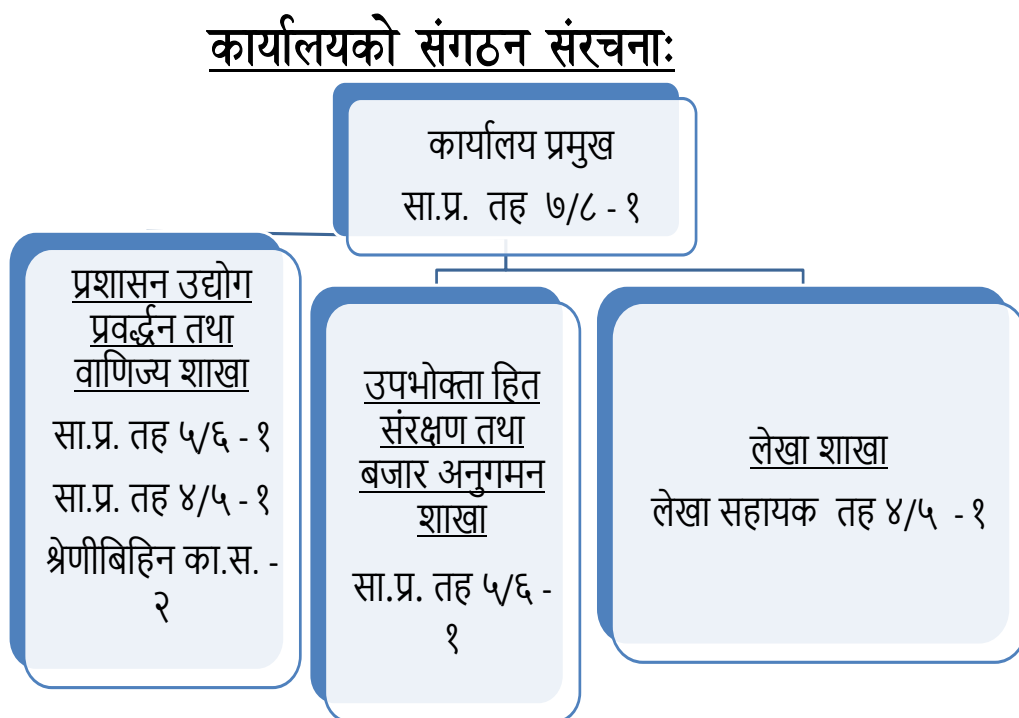
उपभोक्ताहरूलाई आफ्नो हकहित अधिकार तथा कर्तव्यप्रति सचेत गराउने सुसोचित गर्ने।

६. प्रविधि हस्तान्तरण सहयोग:

सालबसाली विनियोजित कार्यक्रम तथा बजेट अनुसार सामग्री सहयोग, पूर्वाधार निर्माण सहयोग जस्तै: मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम अन्तर्गत सामग्री र पूर्वाधार निर्माण सहयोग, प्रविधि सहयोग होमस्टे प्रवर्द्धन सहयोग

७. उद्योग वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी नियमन तथा व्यवस्थापनका कार्यहरू आदि।

३.४. कार्यालयको संगठन संरचना:

३.५ दरबन्दी तथा पदपूर्तिको अवस्था:

क्र.सं.	नाम	पद	श्रेणी तह	दरबन्दी	कार्यरत	रिक्त
१	जयराम बजगाई	अधिकृत	सातौँ/आठौँ प्रशासन	१	१	
२	महेन्द्र कुमार भडेल	अधिकृत	छैटौँ/प्रशासन	२	२	
३	अनिल खनाल	वरिष्ठ प्रशासन सहायक	छैटौँ/प्रशासन			
४	लोकबहादुर बस्नेत	नायव सुब्बा	पाचौँ/प्रशासन	-	१	
५	पवन कुमार शर्मा	सहायक	पाचौँ/प्रशासन	१	१	
६	पूर्ण बहादुर शाही	लेखा सहायक	चौथो	१	१	-
७	प्रेम पि.एम.	प्रशासन सहायक	चौथो	१	१	-
८	खिमा कार्की	उद्यम विकास सहजकर्ता	चौथो		१	-
९	नरेन्द्र अधिकारी	उद्यम विकास सहजकर्ता	चौथो		१	
१०	फुलराम चौधरी	का.स.	श्रेणी विहिन	१	१	
११	लक्ष्मी रोकाय बली	का.स.	श्रेणी विहिन	१	१	
	जम्मा			७	११	

३.६ कार्यालयको नाममा रहेको जग्गा तथा भवनको विवरण

क्र.सं.	जग्गाको विवरण	कि.नं.	क्षेत्रफल	जम्मा	कैफियत
१	खलङ्गा-३	८२२	२५४.४ व.मी.	१०१७.६ व.मी.	
२	खलङ्गा-३	८२४	२५४.४ व.मी.		
३	खलङ्गा-३	८३२	२५४.४ व.मी.		
४	खलङ्गा-३	८३४	२५४.४ व.मी.		

४. उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थिर पूँजी:

प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७८ अनुसार लघु, घरेलु तथा साना मझौला र ठूला उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थिर पूँजी:-

४.१. लघु उद्यम:

ऐनको दफा १७ बमोजिम अनुमती लिनु पर्ने उद्योग बाहेक देहायको उद्योगलाई लघु उद्यम भनिन्छ।

- घर जग्गा बाहेक बढीमा २० लाख रूपैयाँ सम्मको स्थिर पूँजी रहेको
- उद्यमी स्वयम् उद्योगको संचालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको।
- उद्यमी सहित बढीमा ९ जना सम्म कामदार रहेको।
- वार्षिक कारोबार १ करोड रूपैयाँ भन्दा कम रहेको।
- इन्जीन, उपकरण वा मेशिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जीन उपकरण वा मेशिनमा खपत हुने विद्युतीय उर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जीनको क्षमता २० किलोवाट वा सो भन्दा कम रहेको।

४.२. घरेलु उद्योग:

देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ।

१.परम्परागत सिप र प्रविधिमा आधारित उद्योग।

२.श्रममुलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि कला तथा संस्कृतिमा आधारित उद्योग।

३.इन्जिन, उपकरण वा मेशिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा ५० किलोवाट सम्मको विद्युतीय उर्जा प्रयोग गरेको उद्योग।

४.ऐनको अनुसूची १ मा उल्लेख भए बमोजिमका उद्योगहरू।

४.३ .साना उद्योग: लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको १५ करोड रूपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योगलाई साना उद्योग भनिन्छ।

४.४ .मझौला उद्योग:

१५ करोड रूपैयाँ भन्दा बढि ५० करोड रूपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग।

४.५ .ठूला उद्योग:

५० करोड रूपैया भन्दा बढि स्थिर पूँजी भएको उद्योग।

५. प्रकृतिको आधारमा उद्योगको वर्गीकरण:

प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७८ अनुसार वस्तु वा सेवाको प्रकृतिको आधारमा देहाय बमोजिम उद्योगहरूलाई वर्गीकरण गरिएको छ।

- ५.१. **उर्जामुलक उद्योग:** उर्जा उत्पादन गर्ने व्यवसायमा संलग्न अनुसूची २ मा उल्लेखित उद्योगहरू।
- ५.२. **उत्पादनमुलक उद्योग:** कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ वा अर्ध प्रशोधित कच्चा पदार्थको प्रयोग वा प्रशोधन गरी मालवस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरू।
- ५.३. **कृषि तथा वन पैदावरमा आधारित उद्योग:** कृषि वा वन पैदावरमा आधारित कच्चा पदार्थबाट कुनै वस्तु उत्पादन गर्ने वा कृषि वा वन पैदावारसँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा उल्लेखित उद्योगहरू।
- ५.४. **खनिज उद्योग:** प्रचलित कानूनले तोकेअनुसारको प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्रका खनिज उत्खनन वा प्रशोधन र कुनै धातु वा धातु बाहेकका खनिज पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगहरू।
- ५.५. **पूर्वाधार उद्योग:** भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी संचालन गर्ने अनुसूची ४ मा उल्लेखित गरिएका उद्योगहरू।
- ५.६. **पर्यटन उद्योग:** पर्यटन सेवासँग सम्बन्धित अनुसूची ५ मा उल्लेखित उद्योगहरू।
- ५.७. **सूचना प्रविधि, संचार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारीत उद्योग:** प्रचलित कानूनले तोकेअनुसारको प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्रका सूचना, संकलन, प्रशोधन र प्रसारणका लागि प्रविधि प्रयोग गरी सूचना संचार वा सूचना प्रसारण प्रविधिको सेवा उपलब्ध गराउने अनुसूची ६ मा आधारित उद्योगहरू।
- ५.८. **सेवामूलक उद्योग:** सेवा उत्पादन वा प्रदान गर्ने अनुसूची ७ मा उल्लेखित उद्योगहरू।

६. वनजन्य उद्योग र वन क्षेत्रबाट उद्योगसम्मको आवश्यक दुरी:

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	भौगोलिक क्षेत्र कि. मि.		
		उच्च र मध्य पहाडी क्षेत्र	चुरे भित्री मधेश तराई क्षेत्र	कैफियत
१	फर्निचर उद्योग	०.५		
१.१	१८ इन्चसम्म आरा रहेको कुटिर उद्योग	०.५	०.५	
१.२	१८ इन्च देखि ३५ इन्चसम्मको आरा रहेको साना तथा मझौला उद्योग	०.५	१	
२	३६ इन्च तथा सो भन्दा बढी साइजको आरा रहने सबै खाले उद्योग	१.५	३	
३	भेनियर उद्योग	१	३	
४	दाउरा वा काठ प्रयोग गर्ने	१	३	

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	भौगोलिक क्षेत्र कि. मि.		
		उच्च र मध्य पहाडी क्षेत्र	चुरे भित्री मधेश तराई क्षेत्र	कैफियत
	उद्योगहरू			
५	खयर उद्योग	१	३	
६	जडिवुटी प्रशोधन उद्योग	०.५	१	
७	स्थानीय वन उपभोक्ता समूह र निजी क्षेत्रको साझेदारीमा संचालन हुने उद्योग	०.२५	१	

स्रोत: संघीय औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६

७. उद्योग दर्ता गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू:

- उद्योग दर्ताको लागि अनुसूचि १ बमोजिमको निवेदन।
- अनुसूचि २ बमोजिम उद्योगको परियोजना (स्कीम)।
- सम्बन्धित व्यक्तिको नागरिकताको प्रतिलिपि वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको प्रतिलिपि।
- निवेदक फर्म भए फर्म दर्ता प्रमाणपत्र वा कम्पनि भए कम्पनि दर्ताको प्रमाणपत्र प्रबन्ध पत्र र नियमावलीको प्रतिलिपि।
- उद्योग रहने स्थानको नक्सा सहितको विवरण।
- निवेदन दिन प्रतिनिधि नियुक्त गरेको भए सोको अख्तियारी पत्र।
- साझेदारीमा उद्योग स्थापना गर्न चाहेको भए साझेदार बिच भएको सम्झौताको प्रतिलिपि।
- उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकेका अन्य आवश्यक कागजातहरू
- जग्गा धनी प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि, जग्गा अरूको नाममा भएमा मञ्जुरीनामा, सम्बन्धित गा.पा./न.पा. वडाको सर्जिमिन मुचुल्कासहितको सिफारीस पत्र साझेदारी फर्म भएमा कबुलियतनामा (सम्झौता पत्र)।
- कम्पनीमा दर्ता भई उद्योगमा दर्ता गर्दा शेयर धनिहरूको नागरिकताको प्रतिलिपि प्रबन्ध पत्र, नियमावली र कम्पनी दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि पेश गर्नु पर्नेछ।
- इट्टा उद्योगको लागि २०० फिटको रेडियस भएको जग्गा हुनुपर्ने र बस्तीबाट १ किलोमिटर टाढा हुनुपर्ने।
- क्रसर उद्योगको लागि १०० फिट रेडियस भएको जग्गा, सेट राख्नुपर्ने, खोला किनाराबाट २०० मिटर, पक्की पुलबाट १०० मिटर, राजमार्गबाट २०० मिटर, हाइटेन्सन लाईनबाट १०० मिटर, गाउँबस्तीबाट २०० किलोमिटर टाढा, आरक्ष तथा मध्यवर्ती क्षेत्रबाट २ किलो मिटर टाढा हुनुपर्ने छ।
- वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ मा उल्लेख गरिएका उद्योगहरूको हकमा IEEE/EIA स्वीकृत पत्र
- स्वास्थ्य, पर्यटन, निर्माण, संचार जस्ता उद्योगहरू दर्ता गर्दा सम्बन्धित अधिकार प्राप्त निकायहरूको सिफारीस पत्र।

- निर्माण व्यवसायको लागि तोकिएको मेशिन औजारहरू ठिक हालतमा भएको मेकानिकल इन्जिनियरले प्रमाणित गरेको पत्र, मेकानिकल इन्जिनियरको परिसदमा दर्ता प्रमाण पत्र, मेशिननरी औजारको बिमा गरेको कागजात, कोटेशन, भ्याटबिल ।
- प्रशिक्षण केन्द्र सम्बन्धी उद्योग दर्ता गर्दा सम्बन्धित व्यक्तिको आफ्नै योग्यता हुनुपर्ने, अन्यथा योग्यता भएको व्यक्तिलाई करारमा राख्नुपर्ने ।
- उद्योग दर्ता गर्दा अनुमती लिनुपर्ने उद्योगको हकमा अनुमती पत्र ।
- दुरी प्रमाणित अन्य निकायको सिफारीस, सर्जिमिन मुचुल्का, जग्गा धनी प्रमाण पत्र पुर्जा, मञ्जुरी नामा, जग्गाको नक्सा आदी आवश्यक पर्ने उद्योगको हकमा त्यस्ता प्रमाणित वा सिफारीस वा प्रतिक्रिया प्राप्त भएको पत्र ।

८. अनुमती लिनुपर्ने उद्योगहरूको लागि अनुमती माग गर्दा पेश गर्नुपर्ने कागजातहरू:

- उद्योग दर्ताको निवेदन फाराम ।
- उद्योगको स्कीम (परियोजना) ।
- प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण गर्नुपर्ने उद्योगको हकमा IEE स्वीकृत भएको प्रतिवेदन ।
- नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि ।
- सम्बन्धित स्थानीय तहको सर्जिमिन मुचुल्का सहितको सिफारीस पत्र ।

स्रोत:- सघीय औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६

८.१ अनुमती लिनु पर्ने उद्योगहरू:

- यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका उद्योग दर्ता गर्नु अघि बोर्डबाट अनुमती लिनु पर्नेछ ।
  - अनुसूचीमा १ मा उल्लेखित उद्योग ।
  - विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धि प्रचलीत कानून बमोजिम बोर्डको स्वीकृत आवश्यक पर्ने उद्योग ।
- उपदफा (१) बमोजिम अनुमती आवश्यक पर्ने उद्योग दर्ता गराउन चाहाने व्यक्तिले तोकिएको विवरण सहित तोकिएको ढाँचामा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय मार्फत बोर्ड समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन र सोसंग सम्बन्धित कागजात जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण र कागजात संलग्न भएको देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आफ्नो राय सहित निर्णयको लागि बोर्ड समक्ष पेश गर्नेछ ।
- यस दफा बमोजिम बोर्डले उद्योग दर्ता गर्न अनुमती दिने वा नदिने सम्बन्धमा एक महिना भित्र निर्णय गरिसक्नु पर्नेछ ।
- उपदफा (४) बमोजिम बोर्डबाट अनुमती दिने निर्णय भएकोले त्यस्तो निर्णयको जानकारी प्राप्त गरेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएको ढाँचामा अनुमतीपत्र दिनु पर्नेछ ।

६. अनुमती पत्र प्राप्त गरेपछि अनुमतीमा उल्लेख भएको समयावधि भित्र उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनुपर्ने छ।
७. उपदफा (४) बमोजिम बोर्डबाट उद्योग दर्ता गर्न अनुमती नदिने निर्णय भएमा सात दिन भित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदकलाई सोको जानकारी दिनु पर्नेछ।

८.२ प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग:

१. लघु उद्यम, घरेलु उद्योग, होटल, रेष्टुरेण्ट तथा बार,
२. ऊर्जामूलक उद्योग,
३. कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
४. पूर्वाधार उद्योग,
५. निर्यातमूलक उद्योग,
६. पूर्वाधारसहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्यावरणीय पर्यटन गल्फ कोर्स, पोली, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा पर्यटन, रूपाफिटङ्ग, सभसम्मेलन पर्यटन, खेलकूद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, साँस्कृतिक पर्यटन मनोरञ्जन पार्क निर्माण तथा सञ्चालन,
७. खानी तथा खनिजन्य उद्योग, पेट्रोलियम तथा प्राकृतिक ग्याँस तथा इन्धन अन्वेषण तथा उत्पादन,
८. स्वदेशी चुनढुङ्गा प्रयोग गरी क्लिंकर तथा सिमेन्ट उत्पादन गर्ने उद्योग, स्लेट तथा मार्बल उत्पादन गर्ने उद्योग, वनस्पति रेशामा आधारित तथा कागज, चिनी, रासायनिक मल (मिश्रण बाहेक)। प्राङ्गारिक मल, जुत्ता चप्पल, धागो उत्पादनसम्बन्धी, पशुपालन, माछा पालन, कुखुरा पालन र मौरी पालनसम्बन्धी, पुष्प खेती (प्लोरिकल्चर), धूलो दूध, औषधी उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोधन, इन्धन वचत गर्न उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग र अपाङ्गहरूले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसिनरी बनाउने उद्योग विद्युत्वाट चल्ने सवारी साधनहरू उत्पादन गर्ने उद्योग आँखाको कृत्रिम लेन्स उत्पादन गर्ने उद्योग,
९. दुर्गम तथा कम विकसित क्षेत्रमा स्थापना हुने अस्पताल, नर्सिङ होम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरू,
१०. सूचना प्रविधि उद्योग,
११. निजी क्षेत्रबाट निर्माण र सञ्चालन हुने औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र र उद्योग ग्राममा स्थापना भएका उद्योग,
१२. प्रदेश सरकारले आवश्यक मापदण्ड बनाई उच्च मूल्य र न्यून तौल आयतन (हाई प्राइस लो वेट भोल्युम) भएको पहिचान गरी प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग।

स्रोत: प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७८ को अनुसूची ८

८.३ अनुमती लिनुपर्ने उद्योगहरू:

१. हातहतियार, गोलीगठा, बारूद वा विष्फोटक पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग,
२. सुरक्षात्मक छपाई (सेक्युरिटी प्रिन्टींग) मुद्रा तथा सिक्का उत्पादन गर्ने उद्योग,
३. चुरोट, बिडि खैनी सिंगार तथा सुर्तीजन्य पदार्थ कच्चापदार्थ हुने बस्तु एवं विद्युतीय चुरोट उत्पादन गर्ने उद्योग,
४. माइक्रोब्रुअरी, बियर, मदिरा वा मदिराजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग,
५. ढुङ्गा गिट्टी, बालुवा उत्खनन्, प्रशोधन गर्ने उद्योग,
६. रेडियो सञ्चार सम्बन्धी उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग,
७. बहुमूल्य खनिज तथा पेट्रोलियम पदार्थ उत्खनन् जस्ता उद्योग,
८. लिक्वीफाइड पेट्रोलियम ग्यास (एल.पी.जी.) रिफिलिङ गर्ने उद्योग,
९. ड्रोन उत्पादन वा ड्रोनको माध्यमबाट सेवा प्रवाह गर्ने सबै प्रकारका उद्योग,
१०. प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति लिनु पर्ने अन्य उद्योग।

८.४ अनुमती लिनु पर्ने उद्योग तथा वातावरणीय प्रभाव क्षेत्र भित्र पर्ने उद्योगहरूले पालना गर्नुपर्ने शर्त:

- क. उद्योग संचालन गर्दा वातावरण प्रदूषण नहुने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- ख. कामदारहरूलाई मास्क एप्रोन आदि सुरक्षाका साधनहरू उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ग. उत्पादनको क्रममा खेर जाने पदार्थहरूको उपयुक्त तरिकाबाट निराकरण गर्नु पर्नेछ ।
- घ. सुरक्षा एव स्वास्थ्य संग सम्बन्धित उद्योगहरू संचालन गर्दा सम्बन्धित निकायको निति निर्देशन ।

• उद्योगको नविकरण गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू:

- (क) उद्योगको सक्कल प्रमाण पत्र ।
- (ख) वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन ।
- (ग) निवेदन र कानून बमोजिमको राजश्व ।
- (घ) लेखा परिक्षण प्रतिवेदन (पेश गर्नु पर्नेमा) ।
- (ङ) कर चुक्ता प्रमाण पत्र ।

• उद्योगको नामसारी गर्दा पेश गर्नु पर्ने आवश्यक कागजातहरू:

- (क) लिनेदिने दुबै कार्यालयमा उपस्थिति भई संयुक्त निवेदन पेश गर्नु पर्ने ।
- (ख) हकछोड पत्र ।
- (ग) लिनेको नागरिकताको प्रतिलिपि ।
- (घ) उद्योग रहने जग्गाको सहमती पत्र ।
- (ङ) आन्तरिक राजश्व कार्यालयको सहमती पत्र ।
- (च) मृत्यू भइ नामसारी गर्नु पर्ने भएमा मृत्यू दर्ता प्रमाण पत्र र अन्य अंशियार भए निजहरूको सहमती तथा नाता प्रमाणित पेश गर्नु पर्ने ।

• उद्योगको ठाउँसारी गर्दा पेश गर्नु पर्ने आवश्यक कागजातहरू:

- क) ठाउँसारीको निवेदन ।
- ख) सम्बन्धित ठाउँको सर्जमिन मुचुल्का ।
- ग) जग्गा धनी पुर्जाको प्रतिलिपि ।

- घ) सम्बन्धित गा.पा./न.पा.को सिफारिस ।
- ड) IEEA गर्नुपर्ने उद्योगकको लागि स्वीकृति पत्र ।
- च) सक्कल प्रमाण पत्र ।
- उद्योगको पुँजीवृद्धि तथा क्षमता वृद्धि गर्दा पेश गर्नुपर्ने आवश्यक कागजातहरू:
  - क) पुँजी तथा क्षमता वृद्धि गर्नु पर्नाको कारण सहितको निवेदन पत्र ।
  - ख) स्कीम (संशोधित परियोजना) ।
  - ग) उद्देश्य थप गर्नुपर्ने भएमा कारण सहितको निवेदन फाराम ।
  - घ) उद्योगको सक्कल प्रमाण पत्र ।
- उद्योगको लगत कट्टा (खारेजी) कट्टा गर्दा पेश गर्नु पर्ने आवश्यक कागजातहरू:
  - क) लगत कट्टाको लागी कारण सहितको निवेदन ।
  - ख) अद्यावधिक नवीकरण भएको सक्कल प्रमाण पत्र र कर चुक्ता प्रमाणपत्र
  - ग) राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा ३५ दिने सूचना
  - घ) उद्योगको नाममा कुनैपनि दायित्व बाकि नरहेको उद्योगको विरुद्ध कुनैपनि अडडा अदालतमा मुद्धा विचाराधिन नरहेको भनि स्वघोषणा
- वाणिज्य (व्यापार व्यवसाय) फर्महरू दर्ता, नवीकरण, नामसारी, ठाउँसारी, पुँजीवृद्धि, क्षमतावृद्धि, उद्देश्य थप गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू :-
  - वाणिज्य फर्म (व्यापार व्यवसाय) दर्ता गर्नकालागि आवश्यक पर्ने कागजातहरू १० लाख पुँजी भन्दा बढिको)
  - सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस ।
  - वाणिज्य फर्म दर्ताको दरखास्त फारम, नागरिकताको प्रतिलिपि ।
  - निवेदककोपासपोर्ट साइजको ३ प्रति फोटो ।
  - साझेदारी फर्म भएमा साझेदारी सर्तनामा ।
  - सम्बन्धित निकायबाट अनुमति/इजाजत/सिफारिस/सहमति पत्र लिनु पर्ने भए सो समेत
  - वाणिज्य सम्बन्धि निजी फर्मको हकमा दरखास्तवालाको समान उद्देश्य भएको अर्को दर्ता नगरेको स्व-घोषणा ।
- वाणिज्य फर्म (व्यापार व्यवसाय) नवीकरण गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू
  - निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाणपत्र ।
  - ५० लाख वा सो भन्दा बढी पुँजी भएको निजी फर्मको हकमा लेखा परिक्षण प्रतिवेदन ।
  - करचुक्ता प्रमाण पत्र ।
- वाणिज्य फर्म (व्यापार व्यवसाय) फर्म ठाउँसारी गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू
  - निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाण पत्र ।
  - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पै भएका निजी फर्मको हकमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
  - अर्को जिल्लामा ठाउँसारी गर्नुपर्ने हकमा सम्बन्धित जिल्लाको उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयको सहमति ।
  - ठाउँसारी भइ जाने स्थानीय तहको सिफारिस ।

- **वाणिज्य फर्म (व्यापार व्यवसाय) नामसारी गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू**
    - नामसारी लिने/दिनेको निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाण-पत्र ।
    - नामसारी लिने/दिनेको नागरिकताको प्रतिलिपि ।
    - नामसारी लिने/दिने विच भएको लेनदेनको लिखत ।
    - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पु भएका निजी फर्मको हकमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
    - मृत्युको कारण नामसारी गर्नुपर्नेमा नाता प्रमाणित, पारिवारिक विवरण, मृत्युदर्ता प्रमाणपत्र: हकवालाहरूको मन्जुरिनामा, हकछोड पत्र ।
    - नामसारी गरि लिनेको पासपोर्ट साइजको ३ प्रति फोटो ।
  - **वाणिज्य फर्म (व्यापार व्यवसाय) फर्महरूको, पूँजी वृद्धि गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू:**
    - निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाण-पत्र ।
    - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पै भएका निजी फर्मको हकमा लेखा परिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
    - साविकको पूँजीमा रु. १० लाख सम्म पूँजी वृद्धि गर्नु पर्ने भएमा स्व:घोषणा पत्र र सो भन्दा बढी गर्नु पर्ने भएमा श्रोत खुल्ने प्रमाण ।
  - **वाणिज्य (व्यापार व्यवसाय) फर्म लगत कट्टा (खारेजी) गर्दा आवश्यक पर्ने कागजातहरू:**
    - निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाण-पत्र ।
    - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु.अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पूँजी भएका निजी फर्मको हकमा लेखा परिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
    - मृत्युको कारणबाट खारेजी हुनेभएमा नाता प्रमाणित, पारिवारिक विवरण, मृत्यु दर्ताको प्रमाणपत्र र हकवालाहरूको मन्जुरिनामा ।
  - **विवरण संशोधन (नाम परिवर्तन, कारोबार परिवर्तन/थप, क्षमता वृद्धि आदि)**
    - निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाण-पत्र ।
    - सम्बन्धित निकायबाट अनुमति/इजाजत/सिफारिस/सहमति पत्र लिनु पर्ने भए सो समेत ।
    - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पूँजी भएका निजी फर्मको हकमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
    - सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस ।
- (नोट : क्षमता वृद्धिगर्नु पर्ने हकमा अनिवार्य पूँजी वृद्धिगर्नु पर्ने)
- **शाखा दर्ता**
    - ८.१ निवेदन साथ फर्म दर्ताको सक्कल प्रमाणपत्र ।
    - कर चुक्ता प्रमाणपत्र (कम्पनी, साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा बढी पूँजी भएका निजी फर्मको हकमा लेखा परिक्षण प्रतिवेदन समेत ।
    - शाखा दर्ता गर्दा अनिवार्य पूँजी वृद्धिगर्नु पर्ने र पूँजी वृद्धिको हकमा साविकको पूँजीमा रु. १० लाख सम्म पूँजी वृद्धि गर्नु पर्ने भएमा स्व:घोषणा पत्र र सो भन्दा बढी गर्नु पर्ने भएमा श्रोत खुल्ने प्रमाण ।
    - सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस ।

• एजेन्ट दर्ता

- नागरिकता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि र अनुसूची १३ बमोजिमको दरखास्त ।
- एजेन्टले गर्नुपर्ने काम र पाउने कमिसनको विवरण सहितको एजेन्सी दिने फर्मसँग भएको सम्झौताको प्रतिलिपि ।
- एजेन्ट नियुक्त गरेको पत्र ।
- कानूनले तोके बमोजिमको धरौटी जम्माको निस्सा ।

• उद्योगको वार्षिक विवरण

व्यवसायिक कारोवार प्रारम्भ गरे पछि प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ महिना भित्र व्यावसायिक फर्मले तपसिलअनुसारको विवरण संलग्न राखी वार्षिक विवरण पेश गर्नु पर्दछ ।

- कर चुक्ता प्रमाण-पत्र (कम्पनी. साझेदारी मु. अ. कर दर्ता तथा ५० लाख भन्दा पूँजी भएका निजी फर्मको हकमा लेखा परिक्षण प्रतिवेदन समेत क्षमताको विवरण
- स्वीकृत र जडित
- अनुसूची ९ बमोजिमको अधावाधिक विवरण

नोट :- स्वीकृत र जडित क्षमता फरक परेको भए पूँजी वृद्धिगर्नुपर्ने ।

• निजी तथा साझेदारी फर्म दर्ता तथा नवीकरण दस्तुरः

सि. नं.	पूँजी लगानी)प्राइभेट फर्मको हकमा(	दर्ता दस्तुर	नवीकरण दस्तुर
१	५,००,०००।- सम्म	रु .५००।-	➤ ३५ दिन भित्रको दर्ता गर्दा लाग्ने दस्तुरको १०% ➤ ३६ औं दिन देखि ३ महिना सम्म दर्ता दस्तुरको दुईगुणा ➤ ३ महिना १ दिन देखि १ वर्ष अवधिको लागि दर्ता गर्दा लाग्ने दस्तुरको तिनगुणा ➤ १ वर्षदेखि ५ वर्षसम्म दर्ता गर्दा लाग्ने दस्तुरको चारगुणा ➤ ५ वर्षदेखि १० वर्षसम्म दर्ता गर्दा लाग्ने दस्तुरको पाँचगुणा
२	रु ५,००,०००। देखि रु . १०,००,०००। सम्म	रु . १,०००।-	
३	रु .१०,००,०००। -देखि रु . २५,००,०००। सम्म	रु . २,०००।-	
४	रु .२५,००,०००। -देखि रु . ५०,००,०००। सम्म	रु . ५,०००।-	
५	१ करोड रुपैया भन्दा बढी ५ करोडसम्म	रु . १२,०००।-	
६	महिला, दलित समूदाय र विपन्न वर्गका व्यक्तिले प्राइभेट फर्म रजिष्ट्रेशन गर्न चाहेमा)दलित र विपन्नको हकमा प्रमाण पत्र पेशगर्नु पर्ने(		लाग्ने दस्तुरमा ५०% छुट हुनेछ ।
७	प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि दस्तुर		रु .५००।-
८	नामसारी दस्तुर		रु .५००।-
९	नाम परिवर्तन दस्तुर		रु .५००।-
• निजी फर्मको निवेदन दस्तुर रु १०० लाग्नेछ भने प्रत्येक ५ वर्षमा नवीकरण गर्नुपर्ने । • साझेदारी फर्मको निवेदन दस्तुर रु ५०० लाग्नेछ । साथै नवीकरण प्रत्येक आ.व. मा गर्नुपर्ने ।			

९. आ.व. २०८२।८३ मा कार्यालयको कार्यसम्पान प्रगति:

९.१ आ.व. ०८२/०८३ को कूल चालु तथा पूँजीगत कार्यक्रम तर्फको प्रगति विवरण:

शिर्षक	स्वीकृत बजेट	खर्च बजेट	खर्च प्रतिशत
चालु बजेट	१,६२,०४,९९०।-	१,४०,४९,१४९।१०	८६.६९%
पूँजीगत बजेट	२३,००,०००।-	१७,७६,३७७।-	७७.२३%
जम्मा	१,८५,०४,९९०।-	१,५८,२५,५२६।१०	८५.५२%

९.२ आ.व. २०८२/०८३ को चालु कार्यक्रम तर्फको वार्षिक वित्तिय प्रगति विवरण:

सि. नं.	शिर्षक	स्वीकृत बजेट	खर्च बजेट	खर्च प्रतिशत	कै
१	उपभोक्ता अधिकार दिवस	५०,०००।-	१४,९२५।-	२९.८५%	
२	जिल्ला उद्योग प्रवर्द्धन समिति बैठक	३०,०००।-	२२,८००।-	७६%	
३	बजार अनुगमन	३,००,०००।-	२,९९,६४२।-	९९.८८%	
४	उद्योग दिवस	५०,०००।-	४९,५४०।-	९९.०८%	
५	उपभोक्ता सचेतना	५०,०००।-	४९,२९०।-	९८.५८%	
६	मेला महोत्सव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१,५०,०००।-	३८,७००।-	२५.८%	
७	वार्षिक प्रगति विवरण प्रकाशन	५०,०००।-	४९,९५१।-	९९.९०%	
८	सीप विकास तथा रोजगारमूलक तालिम	३५,००,०००।-	३०,४०,४०७।-	८६.८६%	
९	मुख्यमन्त्री दलित आय आर्जन	२९,७४,९९०।-	२७,३०,२५०।-	९१.७७%	
१०	अन्य विभिन्न शिर्षकको चालु बजेट	९०,५०,०००।-	७७,५३,६४४।१०	८५.६७%	
	जम्मा	१,६२,०४,९९०।-	१,४०,४९,१४९।१०	८६.६९%	

९.३ आ.व. २०८२/०८३ को पूँजीगत कार्यक्रम तर्फको वार्षिक वित्तिय प्रगति विवरण:

सि.नं.	शिर्षक	स्वीकृत बजेट	खर्च बजेट	खर्च प्रतिशत	कै.
१	मुख्यमन्त्री दलित आय आर्जन कार्यक्रम सामाग्री तथा पूर्वाधार निर्माण सहयोग	२०,००,०००।-	१४,९३,०४७।-	७४.६५%	
२	कार्यालय सञ्चालनसँग	१,५०,०००।-	१,३३,३३०।-	८८.८८%	

सि.नं.	शीर्षक	स्वीकृत बजेट	खर्च बजेट	खर्च प्रतिशत	कै.
	सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशिनरी औजार खरिद				
३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१,५०,०००।-	१,५०,०००।-	१००%	
	जम्मा	२३,००,०००।-	१७,७६,३७७।-	७७.२३%	

९.४ आ.व.२०८२।८३ को बजेट उपशीर्षक अनुसारको प्रगती:

बजेट उपशीर्षक नं.	आयोजना कार्यक्रमको नाम	विनियोजित बजेट	बजेट खर्च	खर्च प्रगति प्रतिशत	कै.
३०७०१०१२३	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय चालु तलब भत्ता लगायत	१२५५४९९०।	१०९७००४२।१०	८७.३७%	
३०७०१०१२४	मेशिनरी औजार तथा फर्निचर फिक्चर्स	२३०००००	१७७६३७७।	७७.२३%	
३०७०१९०१३	सीप विकास तथा रोजगारमूलक तालिम	३५०००००	३०४०४०७।	८६.८६%	
३०७०१९०२३	उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम मेला महोत्सव प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१५००००।	३८७००	२५.८%	

९.५. आ.व. २०८२/०८३ को उद्योग प्रशासन तर्फको वार्षिक प्रगति विवरण:

➤ लघु उद्यम दर्ता नभएको।

घरेलु			साना			जम्मा	उत्पादन मूलक	कृषि तथा वनजन्य	पर्यटन	सेवामूलक	खनिज	जम्मा
प्रा.फ.	सा.फ.	प्रा.ली.	प्रा.फ.	सा.फ.	प्रा.ली.							
०	०	०	९६	०	०	८६	८	५५	११	२२	०	९६

पूँजी लगानी (रु. हजारमा)			वार्षिक उत्पादन क्षमता	रोजगार		उद्यमी	
स्थिर	चालु	कूल पूँजी		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
६९२९०	५५५००	१२४७९०	१४०५३५	१९९	२२४	३५	६३

उद्योग तर्फ अन्यको

प्रतिलिपी	नामसारी	ठाउँसारी	पूँजी बृद्धि	पूँजी बृद्धि भएको रकम (रु. हजारमा)	नविकरण	अन्य	खारेजी
२५	१५	४	१९	१५८८५	२२८	१	४०

९.६. आ.व. २०८२/०८३ को वाणिज्य प्रशासन तर्फको वार्षिक प्रगति विवरण:

दर्ता सं.	पूँजी लगानी (रु. हजारमा)	प्रतिलिपी	फर्म संशोधन	नामसारी	ठाउँसारी	पूँजी बृद्धि	पूँजी बृद्धि भएको रकम (रु. हजारमा)	नविकरण	उद्देश्य थप	अन्य	खारेजी
३६	७६७००	९	२	२	४	१८	२९७००	४८	५	२	१६

९.७. आ.व. २०८२/०८३ सम्मको उद्योग वाणिज्य दर्ता विवरण:

विवरण	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको दर्ता संख्या	आ.व. २०८२/०८३ को दर्ता संख्या	जम्मा दर्ता संख्या
उद्योग	२४२४	९६	२५२०
वाणिज्य	४४८	३६	४८४
जम्मा	२८७२	१३२	३००४

(क) उद्योग प्रशासन तर्फ:

क्र.सं.	क्रियाकलाप	संख्या	कैफियत
१	जम्मा फर्म दर्ता	९६	
२	प्रतिलिपी वितरण	२५	
३	नामसारी	१५	
४	खारेजी	४०	
५	ठाउँसारी	४	
६	नविकरण	२२८	
७	पूँजी बृद्धि संख्या	१९	
८	उद्देश्य थपघट	५	
९	अन्य	१	

(ख) वाणिज्य प्रशासन तर्फ

क्र.सं.	क्रियाकलाप	संख्या	कैफियत
१	जम्मा फर्म दर्ता संख्या	३६	
२	नविकरण	४८	
३	प्रतिलिपी	९	
४	ठाउँसारी	४	
५	फर्म संशोधन	२	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	संख्या	कैफियत
६	पूँजी वृद्धि संख्या	१८	
७	उद्देश्य थपघट	५	
८	खारेजी	१६	
९	अन्य	२	

९.८. आ.व. २०८२/०८३ को राजस्व संकलनको विवरण:

सि.नं.	राजस्व शिर्षक	राजस्व प्राप्ति रु.
१	(१४२१२) सरकारी सम्पत्तीको बिक्रिबाट प्राप्त रकम	६६,४९४।-
२	(१४२२९) अन्य प्रशासनिक शुल्क	२,६६,३६०।-
३	(१४३११) न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०
४	(१५१११) बेरुजु	३१,५००।-
५	(१४२५३) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	६,९२,९२४।-
६	(१४३१३) धरौटी सदरस्याहा	८,९००।-
	जम्मा	१०,६६,१७८।-

१०. उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी कार्यालयले सम्पादन गर्ने क्रियाकलापहरू:

उपभोक्ताको हक प्रत्येक व्यक्ति अर्थात उपभोक्ताको एक महत्वपूर्ण मौलिक अधिकार हो। नेपालको संविधानको धारा ४४ मा उक्त हकको व्यवस्था गरिएको छ। जसमा "प्रत्येक उपभोक्तालाई गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवा प्राप्त गर्ने हक हुने र गुणस्तरहीन वस्तु तथा सेवाबाट क्षति पुगेको व्यक्तिलाई कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ" भन्ने व्यवस्था छ। उक्त अधिकार संरक्षण गर्न नेपाल सरकारले उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ नियमावली, २०७६ बजार अनुगमन कार्यविधि, २०७९ लगायतका कानूनको व्यवस्था गरेको छ भने कर्णाली प्रदेशमा भने उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी विशिष्टिकृत कानून त हालसम्म बन्न सकेको छैन यद्यपी प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७८ नियमावली, २०७९, व्यापार व्यवसाय (दर्ता तथा संचालन) ऐन, २०७८, नियमावली, २०८० ले उपभोक्ताको हकहितको संरक्षणका सम्बन्धमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा विभिन्न व्यवस्था गरेको देखिन्छ। नेपालको संविधान तथा अन्य प्रचलित कानूनले उपभोक्ता हित संरक्षणको कार्य तिनवटै तहको साझा कार्यजिम्मेवारी हुने व्यवस्था गरेको छ। साथै, उक्त कार्यजिम्मेवारीलाई पूरा गर्न नेपाल सरकारले उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ नियमावली, २०७६ को व्यवस्था गरेको छ। जसमा केन्द्रीय बजार अनुगमन समिति उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयका सचिवज्यूको संयोजकत्वमा हुने व्यवस्था छ भने प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले पनि बजार अनुगमन समिति गठन गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ। उपभोक्ता संरक्षण ऐनको उपरोक्त व्यवस्थाका आधारमा कर्णाली प्रदेशमा प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७८।०६।०६ को बैठकको निर्णयानुसार उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिवज्यूको संयोजकत्वमा प्रदेश बजार अनुगमन समिति गठन भई उक्त समितिको मिति २०७८।०६।२० को प्रथम बैठकको निर्णयानुसार उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयका कार्यालय प्रमुखज्यूको संयोजकत्वमा प्रत्येक जिल्लामा

जिल्ला बजार अनुगमन समिति/टोली रहने निर्णय भएको देखिन्छ। उक्त निर्णयानुसार प्रत्येक जिल्लामा जिल्ला बजार अनुगमन टोली गठन भई उक्त टोलीद्वारा नियमित रूपमा जिल्लामा बजार अनुगमनको कार्य पनि हुँदै आएको छ। त्यसैगरी जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा निजले तोकेको सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारीज्यूको संयोजकत्वमा जिल्ला बजार अनुगमन समिति र उपभोक्ता संरक्षण ऐनको दफा २८ को उपदफा (१) मा गाउँ/नगरपालिकाले स्थानीय बजार अनुगमन समिति गठन गर्न सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम गाउँ/नगर पालिकाका उपप्रमुख वा उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा स्थानीय बजार अनुगमन समिति पनि उपभोक्ता हित संरक्षणका क्षेत्रमा क्रियाशिल रहेका छन्। कार्यालयले उपभोक्ता हित संरक्षणको क्षेत्रमा हाल तपसिलका क्रियाकलापहरू संचालन गर्दै आइरहेको छ।

१०.१ बजार अनुगमन कार्यक्रम :-

जिल्ला बजार अनुगमन समिति मार्फत कार्यालयले जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सम्बन्धित स्थानीय तह, विषयगत कार्यालयहरू र अन्य सरोकारवाला सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी सबै क्षेत्रको सहभागितामा जिल्लाका सबै स्थानीय तहहरूमा रहेका बजारहरूलाई लक्षित गरी बजार अनुगमनको कार्य गर्दै आइरहेको छ। यस कार्यवाट आम उपभोक्तालाई गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाको उपभोग गर्न पाउने, छनौट गर्न पाउने हक कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्नुको साथै उपभोक्तामा सचेतना जगाउन सहयोग पुगेको छ। प्रदेश बजार अनुगमन समितिको प्रथम बैठकको निर्णय अनुसार गठित जिल्ला बजार अनुगमन समितिको संरचना तपसिल बमोजिम रहेको छ।

तपसिल:

प्रदेश अन्तर्गतको जिल्ला बजार अनुगमन समितिको संरचना:

क्र.सं.	पदाधिकारीहरू	भूमिका
१	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय प्रमुख वा निजले तोकेको कर्मचारी	संयोजक
२	सम्बन्धित विषयगत कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
३	जिल्ला प्रशासन कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
४	सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रतिनिधी	सदस्य
५	जिल्ला उपभोक्ता हित संरक्षणमा कम्तिमा २ वर्ष क्रियाशिल संस्थाहरूमध्ये संयोजकले तोकेको १ जना	सदस्य
६	उद्योग वाणिज्य संघको प्रतिनिधी	सदस्य
७	गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
८	खाद्य तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
९	जिल्ला प्रहरी कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
१०	आन्तरिक राजश्व कार्यालय वा सो कार्यालय नभएका जिल्लामा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको प्रतिनिधी	सदस्य
११	नेपाल पत्रकार महासंघ जिल्ला समितिको प्रतिनिधी	सदस्य

१२	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयको सम्बन्धित शाखा हेर्ने कर्मचारी	सदस्य सचिव

१०.२ सचेतनामूलक कार्यक्रम :-

कार्यालयले यस कार्यक्रम अन्तर्गत पत्रपत्रिका मार्फत विभिन्न सन्देशमूलक सूचना प्रकाशन गर्ने, दिवसहरू मनाउने, यस विषयमा विभिन्न क्षेत्रमा उपभोक्ता सचेतना सम्बन्धिका सचेतनामूलक सूचनाहरू, होर्डिङ बोर्डहरू मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने जस्ता क्रियाकलापहरू संचालन गर्दै आइरहेको छ। उपभोक्ताको हकको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु सरकार, वस्तु तथा सेवा प्रदान गर्ने सेवाप्रदायक पक्ष र वस्तु तथा सेवाको उपभोग गर्ने आम उपभोक्ता लगायत सम्पूर्ण व्यक्ति तथा संस्थाको साझा जिम्मेवारी हो।

१०.३ उपभोक्ताले ध्यान दिनु पर्ने विषयहरू:

विज्ञापनको भर नपरी मूल्य, गुणस्तर, शुद्धता एकीन गरेर मात्र वस्तु वा सेवाको खरिद गर्ने ।

- प्याकिंग गरिएका वस्तुहरूमा उत्पादकको नाम, ठेगाना र दर्ता नं. तथा व्याज नं. हेरी मात्र खरिद गर्ने।
- विक्रेताले पसलमा मूल्यसूची टाँस गरेको छ, छैन आफुले खरिद गर्न चाहेको वस्तुको मूल्य सो सूचिमा उल्लेख छ वा छैन जाच गर्ने।
- उपभोग्य मिति नाघेका कुनै पनि वस्तुहरू प्रयोग नगर्ने र नगराउने।
- सामान खरिद गरिसके पछि अनिवार्य रूपमा बिल लिने अर्थात विक्रेतासँग बिल माग्ने।
- वातावरणमैत्री वस्तु र सेवा उपयोग गर्ने।
- स्वस्थ तथा स्वच्छ वातावरण निर्माणमा सहयोग पुर्याउने ।
- औषधीको प्रयोग गर्दा चिकित्सकीय परामर्श विना जथाभावी औषधिको प्रयोग नगर्ने ।
- यदि कसैले नापतौलमा कमी गरेको, गुणस्तरमा कमि गरेको, खाद्य मिसावट गरेको, आफुखुसी चर्को मूल्य लिने गरेको, कालो बजारी तथा कृतिम अभाव सिर्जना गरेको जानकारी तत्काल सम्बन्धित निकायमा जानकारी दिई सचेत नागरिकको भूमिका निर्वाह गर्ने।
- सम्बन्धित निकायमा दर्ता नगरी उत्पादन, विक्री वितरण भएका वस्तु वा सेवा अवैध हुने साथै उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पार्न सक्ने सम्भावना हुने भएकोले त्यसप्रति सबै उपभोक्ता सचेत रहने।

१०.४. वस्तु तथा सेवा प्रदायकले ध्यान दिनुपर्ने विषय:

- वस्तु वा सेवा बिक्री वितरण पश्चात अनिवार्य रूपमा बिल बजक जारी गर्ने।
- उपभोग्य मिति नाघेका वस्तुहरूको बिक्री वितरण नगर्ने।
- बिक्री क्षमता अनिवार्य रूपमा मूल्यसूची टाँस गर्ने।
- सम्बन्धित निकायमा दर्ता गरेर मात्र उद्योग व्यवसाय संचालन गर्ने।

- उपभोग्य मिति समाप्त भएका वस्तुहरु समयमै नष्ट गर्ने बानी बसालि एक सभ्य ब्यवसायिको परिचय दिने।
- उत्पादन मिति, उपभोग्य मिति तथा मूल्यमा केरमेट नगर्ने।
- लेवल लगाएका वस्तुहरु मात्र आयात गरी बिक्री बितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- उपभोक्ताको स्वास्थ्य तथा वातावरणमा असर पुऱ्याउन सक्ने वस्तुहरुको कारोबार नगर्ने।

१०.५. आ.व. २०८२/०८३ मा भएको बजार अनुगमनको विवरण:

क्र.सं.	अनुगमन गरिएको मिति	अनुगमन गरिएको स्थान	अनुगमनमा उपस्थित संख्या	अनुगमनमा गरिएको काम/कारबाही
१	२०८२/०६/०४	भेरी न.पा.-१, रिम्ना, जाजरकोट	१५ जना	करिब १५,०००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
२	२०८२/०७/२८	शिवालय गा.पा.-३ जाजरकोट	१६ जना	करिब १२,०००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
३	२०८२/०७/२९	नलगाड न.पा.-५ र ७ जाजरकोट	२१ जना	करिब ७,५००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
४	२०८२/०८/१३	छेडागाड न.पा.-५, थलह बजार जाजरकोट	१७ जना	करिब ११,५००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
५	२०८२/१०/१७	नलगाड न.पा.-१२, तल्लुबगर जाजरकोट	७ जना	करिब ६,२९०।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
६	२०८३/०२/०१	भेरी न.पा.-३, जाजरकोट	१८ जना	करिब १०,०००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।
७	२०८३/०३/१०	भेरी न.पा. १० र १३ जाजरकोट	१५ जना	करिब १५,०००।- बराबरको म्याद गुज्रिएको अखाद्य बस्तु बरामद गरी नष्ट गरियो।

१०.६. आ.व. २०८२/०८३ मा भएको उपभोक्ता हित सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण:

क्र.सं.	संचालन भएको मिति	संचालन गरिएको स्थान	सहभागी संख्या	विनियोजित बजेट	खर्च बजेट
१	२०८२/०६/०४	शिवालय गा.पा.-१, स्यापी, जाजरकोट	१५ जना	रु. ५०,०००।-	रु. ५०,०००।-

१०.७. उपभोक्ता हित सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमबाट प्राप्त उपलब्धी:

- सहभागीमा उपभोक्ता हित सम्बन्धी सचेतना विकासमा टेवा पुगेको।
- सहभागीहरूमा आफ्नो अधिकार तथा कर्तव्यको बारेमा सचेतना जागृत भएको।
- स्वच्छ र प्रतिस्पर्धात्मक बजार विकासमा दीर्घकालमा सहयोग पुगने।
- बजार अनुगमनको क्रममा के कस्ता विषयको अनुगमन हुन्छ ? व्यवसायीले के कस्ता विषयमा ध्यान दिनु पर्छ ? उपभोक्ताहरूले के कस्ता विषयमा ख्याल गर्नुपर्छ ? लगायतका विषयमा सहभागीमा सचेतना अभिवृद्धि भएको।

११. जाजरकोट जिल्लामा पाइने स्थानीय कच्चा पदार्थ, पाइने स्थान र सम्भाव्य उद्यम व्यवसाय:

११.१. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित सम्भाव्य उद्यम व्यवसायहरू:

क्र.सं.	उपलब्ध हुनसक्ने सम्भाव्य कच्चा पदार्थ	पाइने प्रमुख स्थानहरू	सम्भाव्य उद्यम/व्यवसाय
१	अल्लो	कुशे गा.पा. जुनीचाँदे गा.पा., बारेकोट गा.पा., छेडागाड न.पा., नलगाड न.पा.	अल्लो प्रशोधन गरी धागो बनाउने र अल्लो धागो बाट कपडा बुनाई, कारपेट बुनाई आदि उद्योगहरू
२	लोक्ता	कुशे गा.पा. जुनीचाँदे गा.पा., बारेकोट गा.पा.,	हातेकागज उद्योग
३	सिस्नो	कुशे गा.पा., जुनीचाँदे गा.पा., बारेकोट गा.पा., छेडागाड न.पा., नलगाड न.पा., शिवालय गा.पा. र भेरी न.पा.	सिस्नो प्रशोधन उद्योग
४	सालको पात	कुशे गा.पा., छेडागाड न.पा., नलगाड न.पा., शिवालय	दुना टपरी उद्योग

क्र.सं.	उपलब्ध हुनसक्ने सम्भाव्य कच्चा पदार्थ	पाईने प्रमुख स्थानहरु	सम्भाव्य उद्यम/व्यवसाय
		गा.पा. र भेरी न.पा.	
५	बाँस निगालो	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	मुढा, च्याक, स्टुल, डोका, सुपो बनाउने उद्योगहरु
६	गेडागुडी केराउ भटमास	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	दालमोट उद्योग
७	अन्न बाली मकै गहुँ कोदो	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	खाद्य प्रशोधन उद्योग
८	फलफूल नास्पाती केरा आदि	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	जुस प्रशोधन उद्योग
९	तरकारीमा आलु, बन्दा, मुला, काउली	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	तरकारी प्रशोधन उद्योग, आलु चिप्स उद्योग, अचार बनाउने उद्योग
१०	मसला जन्य वस्तु, खुर्सानी, बेसार, लसुन, अदुवा, टिमुर आदि	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु	मसला उद्योगहरु
११	भेडाको ऊन	बारेकोट गा.पा., कुशे गा.पा., जुनीचाँदे गा.पा. र नलगाड न.पा.	ऊनी उद्योग तथा राडीपाखी उद्योग
१२	रेसादार वस्तुहरु भिमल, केरा, केतुकी	भेरी न.पा., छेडागाड न.पा. शिवालय गा.पा., नलगाड न.पा.	डोरी, रसी, जुट तथा कार्पेट उद्योगहरु

११.२. बजार मागमा आधारित सम्भाव्य उद्यम व्यवसायहरु:

क्र.सं.	उपलब्ध हुनसक्ने सम्भाव्य कच्चा पदार्थ	संचालन गर्न सकिने सम्भाव्य स्थानहरु
१	• ब्युटिपार्लर • हेयर कटिङ्ग • सिलाई कटार्ई • टुरिज्म होमस्टे • गाडि तथा मोटरसाईकल मर्मत • ग्रिल उद्योग • फर्निचर उद्योग • होटल व्यवसाय • बेकरी उद्योग • ट्रभल्स एजेन्सी	जिल्लाका सबै स्थानीयहरु

१२. आ.व. २०८२/०८३ मा कार्यालयबाट संचालन गरिएका प्राविधिक सीप विकास तालिमहरू:

१२.१. प्रविधि र बजार मागमा आधारित सीप विकास तालिम:

क्र.सं.	तालिमको नाम	स्थान	सहभागी संख्या	कैफियत
१	सिलाई कटाई तालिम	बारेकोट गा.पा.-२, जाजरकोट	१२ जना	
२	प्लम्बिङ्ग सम्बन्धि तालिम	शिवालय-३ जाजरकोट	१२ जना	
३	पञ्चेबाजा बजाउने तालिम	भेरी न.पा.-३, जाजरकोट	१० जना	
४	सिलाई कटाई तालिम	भेरी न.पा.-४, जाजरकोट	११ जना	
५	गुडिया बनाउने तालिम	नलगाड-५, जाजरकोट	११ जना	
६	ब्युटिपार्लर तालिम	छेडागाड-५ जाजरकोट	१२ जना	

१२.२. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित सीप विकास तालिम कार्यक्रम तर्फ:

क्र.सं.	तालिमको नाम	स्थान	सहभागी संख्या	कैफियत
१	मुढा बनाउने तालिम	जुनिचाँदे-१, जाजरकोट	१३ जना	
२	सिस्नो पाउडर बनाउने तालिम	कुशे-५, जाजरकोट	१२ जना	
३	अचार बनाउने तालिम	भेरी न.पा.-१, जाजरकोट	११ जना	
४	अचार बनाउने तालिम	भेरी-३, जाजरकोट	१५ जना	

१२.३. मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन सीप विकास तालिम कार्यक्रम तर्फ:

क्र.सं.	तालिमको नाम	स्थान	सहभागी संख्या	कैफियत
१	सिलाई कटाई तालिम	बारेकोट गा.पा.-१, जाजरकोट	१४ जना	
२	सिलाई कटाई तालिम	नलगाड न.पा.-१, जाजरकोट	२० जना	
३	सिलाई कटाई तालिम	भेरी न.पा.-७, जाजरकोट	२१ जना	

१३. मुख्यमन्त्री दलित आय आर्जन सामाग्री तथा पूर्वाधार कार्यक्रम:

१३.१. सामाग्री हस्तान्तरण सहयोग कार्यक्रम:

क्र.सं.	फर्मको नाम	हस्तान्तरण गरिएका सामाग्रीहरुको नाम	कार्यालयको योगदान	कैफियत
१	न्यू त्रियुगा टेलर्स, भेरी न.पा.-७ जाजरकोट	- इलेक्ट्रोनिक जुक्की मेशिन-२, - इलेक्ट्रिक पिको मेशिन-१ - आइरन-२ - म्यानुअल पिको मेशिन-१	७६,२००।-	
२	मालिका ग्रिल उद्योग छेडागाड न.पा.-५, जाजरकोट	- जेनेरेटर १० KV-१, - वल्डिङ मेशिन ह्याभिवाला-१ १४" मोटरवाला कटर मेशिन-१ - ड्रिल मेशिन मोटरवाला-१	१,४०,५००।-	
३	विर्ख नर्सरी, भेरी न.पा.-७ जाजरकोट	- मिनिटेलर-१ - पावर स्प्रेयर-१ - ब्रस कटर-१	३७,४००।-	
४	सुनिल टेलर्स तथा सिलाई कटाई तालिम केन्द्र भेरी न.पा.-१ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-१, - अम्रेला मेशिन-१ - इन्टरलक मेशिन-१ - आइरन-१	४१,०४९।८७ पै.	
५	कल्पना टेलर्स भेरी न.पा.-३ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-२, - पिको मेशिन-१ - अम्रेला मेशिन-२ - इन्टरलक मेशिन-२ - इलेक्ट्रिक आइरन-१	९६,४४९।८७ पै.	
६	न्यू सागर टेलर्स भेरी न.पा.-३ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-२, - पिको मेशिन-१ - अम्रेला मेशिन-२	८१,५४९।८७ पै.	

क्र.सं.	फर्मको नाम	हस्तान्तरण गरिएका सामग्रीहरूको नाम	कार्यालयको योगदान	कैफियत
		- इन्टरलक मेशिन-१ - इलेक्ट्रिक आइरन-१		
७	गोपाल सिलाई कटार्ई उद्योग बारेकोट गा.पा.-८ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-२, - स्टिम आइरन-१ - फल्याटलक-१	८६,७४९।५ पै.	
८	मोहन टेलर्स बारेकोट गा.पा.-८ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-२, - स्टिम आइरन-१ - फल्याटलक-१	८१,५४९।८७ पै.	
९	न्यू फेमस सुन्दर टेलर्स नलगाड न.पा.-५ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-१, - अम्रेला मेशिन-२ - स्टिम आइरन-१	४१,६४९।८७ पै.	
१०	कसेरा मुर्ति तथा आरन उद्योग कुशे गा.पा.-९ जाजरकोट	- जेनेरेटर-१, - वल्डिङ मेशिन-१ - कटअफ मेशिन-१ - ड्रिल मेशिन-१	९५,५००।-	
११	फेमस टेलर्स एण्ड प्रशिक्षण केन्द्र नलगाड न.पा. १३ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-१, - पिको मेशिन-१ - अम्रेला मेशिन-२	४८,५००।-	
१२	उत्तम टेलर्स बारेकोट गा.पा.-८ जाजरकोट	- इलेक्ट्रीक सिलाई मेशिन-१, - पिको मेशिन-१	४०,५००।-	

१३.२. पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम:

क्र.सं.	फर्मको नाम	हस्तान्तरण गरिएका सामग्रीहरूको नाम	विल रकम	कार्यालयको योगदान
१	जिवन कुखुरा पालन फर्म कुशे गा.पा.-२, जाजरकोट	कुखुरा खोर निर्माण	४,१२,७९२.२१	२,००,०००।-

क्र.सं.	फर्मको नाम	हस्तान्तरण गरिएका सामग्रीहरूको नाम	विल रकम	कार्यालयको योगदान
२	डाँडागाउले कृषि औजार उद्योग भेरी न.पा.२ जाजरकोट	उद्योग भवन निर्माण	४,१२,७९२.२१	२,००,०००।-
३	स्वर्णिमा गरगहना उद्योग, भेरी न.पा.-४, जाजरकोट	उद्योग भवन निर्माण	४,१२,७९२.२१	२,००,०००।-

१४. आ.व. २०८२/०८३ मा मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम अन्तर्गत बिउ पूँजी अनुदान प्राप्त गर्ने सहकारी संस्थाहरू तथा स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

१४.१ सहकारीहरूको विवरण

क्र.सं.	सहकारीको नाम तथा ठेगाना	स्वीकृत बीउ पूँजी अनुदान	कार्यालयले दिएको बीउ पूँजी अनुदान	कै.
१	समाज सुधार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड छेडागाड न.पा. ५ जाजरकोट	३ लाख	३ लाख	
२	कस्तुरी बहुउद्देशिय सहकारी संस्था लिमिटेड, भेरी न.पा. ४ जाजरकोट	४ लाख ७४ हजार ९ सय ९०	४ लाख ७४ हजार ९ सय ९०	
३	फुलबारी बहुउद्देशिय सहकारी संस्था लिमिटेड, भेरी न.पा. १ जाजरकोट	३ लाख	३ लाख	
४	नौमुली महिला कृषि तथा पशुपालन सहकारी संस्था लिमिटेड कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	३ लाख	३ लाख	
५	जनजागरण दलित कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड जुनिचादे गा.पा. ११ जाजरकोट	३ लाख	३ लाख	
६	बारेकोट दलित बहुउद्देशिय सहकारी संस्था, बारेकोट गा.पा. २ जाजरकोट	३ लाख	३ लाख	

१४.२. संचालक समितिबाट फुलबारी बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था भेरी न.पा.-१ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	सुशिला कामी	भेरी न.पा. १, जाजरकोट	भैसी पालन	
२	बिष्णु परियार	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	हिमानी टेलर्स	
३	बिमला बादी	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
४	ठिम्से नेपाली	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
५	चन्द्रा नेपाली	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
६	दिपक नेपाली	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	पंक्षीपालन फर्म	
७	कालिका बादी	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
८	लिला बादी	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
९	सरस्वती नेपाली	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१०	खिमा दमाई	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
११	शिवा बादी	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१२	सन्तोकी बादी	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	

१४.३. संचालक समितिबाट कस्तुरी बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था भेरी न.पा.-४ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	मिना देवी बि.क	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	कुखुरापालन	
२	निसाना बि.क	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३	दिबसा बि.क	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	खुद्रापसल	
४	पार्वती महर	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	सिलाईकटाई	
५	सुशिला बि.क	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	सिलाईकटाई	
६	अमृता बि.क	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	सिलाईकटाई	
७	शान्ता परियार	भेरी न.पा .१ ,जाजरकोट	खुद्रापसल	

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
८	बिमला परियार	भेरी न.पा. १, जाजरकोट	खुद्रापसल	
९	मोतिकला चनारा	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	खुद्रापसल	
१०	खिमा दमाई	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
११	उतला चदारो	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	बाखापालन	
१२	दुर्गा चनारा	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१३	शर्मिला बि.क	भेरी न.पा. १ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१४	शितैली कुमेनी	भेरी न.पा. ३ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१५	शर्मिला बि.क	भेरी न.पा. ३ जाजरकोट	खुद्रापसल	
१६	लक्ष्मी बि.क	भेरी न.पा. ३ जाजरकोट	खुद्रापसल	
१७	किरण बि.क	भेरी न.पा. ३ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
१८	दिपा बिक	भेरी न.पा. ३ जाजरकोट	खुद्रापसल	
१९	निर्मला ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कृषि	
२०	कलपना बिक	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२१	हिरा सार्की	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२२	नबीना बिक	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२३	मोतिकला कामी	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२४	सुशिला सार्की	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२५	मुग्ली ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	कुखुरापालन	
२६	प्रेमकला सार्की	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	बाखापालन	
२७	गोरी चदारा	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	बाखापालन	
२८	भावना बिक	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
२९	सुन्जु ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३०	झुपे कामी	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३१	टिका ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
३२	नैनसरा तिरुवा	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३३	जय कुवारा ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३४	पदमकली नेपाली	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३५	बिमला कामी	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	सिलाईकटाई	
३६	पबी नेपाली	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	खुद्रापसल	
३७	सीता बिक	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	खुद्रापसल	
३८	जानकी ल्वार	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	खुद्रापसल	
३९	नन्दकला टमटा	भेरी न.पा. ६ जाजरकोट	बाखापालन	

१४.४. संचालक समितिबाट जनजागरण दलित कृषि सहकारी संस्था जुनीचाँदे गा.पा.-११ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	बिजी नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
२	रिश्मा नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
३	दल बहादुर टमटा	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
४	तुलबिर नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
५	बिरे सार्की	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
६	पदम बहादुर सार्की	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
७	जना नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	बाखापालन	
८	भिम बहादुर नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
९	मनसरी नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१०	कृष्ण बहादुर नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
११	धर्म बहादुर नेपाली	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१२	सेते सार्की	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१३	सार्के टमटा	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१४	बिर्ख बहादुर टमटा	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१५	अमृता सार्की	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	
१६	बिर्मा सार्की	जुनीचाँदे गा.पा. ११ जाजरकोट	कुखुरापालन	

१४.५. संचालक समितिबाट नौमुली महिला कृषि तथा पशुपालन सहकारी संस्था कुशे गा.पा.-७ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	नन्कला सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
२	भगवती नेपाली	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
३	कल्पना सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
४	यशोदा नेपाली	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
५	हरिकला नेपाली	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
६	मुगा कामी	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
७	मनिसा सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
८	धनसरा नेपाली	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
९	देवा कामी	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
१०	गौरी सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
११	गंगा बिक	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
१२	मोतिकला सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
१३	देबिका सार्की	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१४	सरिता कुवार टमटा	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	
१५	गोपी साकी	कुशे गा.पा. ७ जाजरकोट	तरकारी खेती	

१४.६. संचालक समितिबाट समाज सुधार कृषि सहकारी संस्था छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	टिका कुमारी नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	सिलाई कटाई	
२	शान्त बहादुर नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	बाखा पालन	
३	निम बहादुर बि.क.	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	कुखुरा पालन	
४	भक्त बहादुर नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	कुखुरा पालन	
५	निम बहादुर नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	बाखा पालन	
६	बिमला नेपाली बादी	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	कुखुरा पालन	
७	पूर्ण बहादुर ल्वार	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	बाखा पालन	
८	कल्पना कुमारी नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	बाखा पालन	
९	सिर्जना कुमारी नेपाली	छेडागाड न.पा.-५ जाजरकोट	बाखा पालन	
१०	राधिका बादी	छेडागाड न.पा.-३ जाजरकोट	कुखुरा पालन	
११	लोकेन्द्र बादी	छेडागाड न.पा.-३ जाजरकोट	भैसी पालन	
१२	हिमाल बादी	छेडागाड न.पा.-३ जाजरकोट	अटो चलाउने व्यवसाय	

१४.७. संचालक समितिबाट बारेकोट दलित बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था बारेकोट गा.पा.-२ जाजरकोटका स्वीकृत लाभग्राहीहरूको विवरण:

क्र.सं.	लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	लाभग्राहीले गर्न चाहेको वा गरिरहेको पेशा व्यवसायको नाम	कैफियत
१	मुना नेपाली	बारेकोट गा.पा. १ जाजरकोट	बाखा पालन/सिलाई कटाई	
२	मान बहादुर नेपाली	बारेकोट गा.पा. ३ जाजरकोट	आरन	
३	राममाया बि.क.	बारेकोट गा.पा. १ जाजरकोट	कुखुरा पालन/सिलाई कटाई	
४	गोविन्द बि.क.	बारेकोट गा.पा. ६ जाजरकोट	आरन	

५	सस्मिता नेपाली	बारेकोट गा.पा. ४ जाजरकोट	सिलाई कटाई/होटल तथा खुद्रा पसल	
६	हरिकृष्ण नेपाली	बारेकोट गा.पा. ३ जाजरकोट	आरन	
७	पूर्णशान्ती बि.क.	बारेकोट गा.पा. ७ जाजरकोट	सिलाई कटाई	
८	महिमा नेपाली	बारेकोट गा.पा. १ जाजरकोट	कुखुरा पालन/सिलाई कटाई	
९	लालविरे कामी	बारेकोट गा.पा. ३ जाजरकोट	आरन	
१०	कली कुमारी नेपाली	बारेकोट गा.पा. २ जाजरकोट	कुखुरा पालन/सिलाई कटाई	

१५. आ.व. २०८२/०८३ मा सीप विकास तालिम प्राप्त गर्ने सहभागीहरूको नामावली:

१५.१. प्रविधि र बजार मागमा आधारित सीप विकास तालिम सहभागी विवरण:

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
१	खेम बहादुर नेपाली	शिवालय-३ जाजरकोट	प्लम्बिङ्ग सम्बन्धी तालिम
२	गिता खत्री	शिवालय-५ जाजरकोट	
३	खेम बहादुर बुढा	शिवालय-८ जाजरकोट	
४	धन बहादुर थापा	शिवालय-३ जाजरकोट	
५	टेक बहादुर थापा	शिवालय-८ जाजरकोट	
६	बाल कृष्ण बोहरा	शिवालय-३ जाजरकोट	
७	कृष्ण घर्ती	शिवालय-२ जाजरकोट	
८	पार्वती बादी	शिवालय-८ जाजरकोट	
९	टेक बहादुर बुढा	शिवालय-७ जाजरकोट	
१०	खिमा कुमारी बुढा	शिवालय-३ जाजरकोट	
११	मिना नेपाली	शिवालय-३ जाजरकोट	
१२	यमसरा नेपाली	शिवालय-३ जाजरकोट	
१३	समिक्षा पुन	नलगाड-३ जाजरकोट	गुडिया बनाउने तालिम
१४	कल्पना घर्ती	नलगाड-६ जाजरकोट	
१५	प्रेणा सुनार	नलगाड-५ जाजरकोट	
१६	सुरिता कार्की	नलगाड-५ जाजरकोट	
१७	कल्पना बि.क.		
१८	बिजसरा वली	नलगाड-४ जाजरकोट	
१९	कल्पना सिंह	नलगाड-५ जाजरकोट	
२०	सपना सुनार	नलगाड-५ जाजरकोट	
२१	विष्णु सिंह	नलगाड-७ जाजरकोट	
२२	सीता पुन	नलगाड-६ जाजरकोट	

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
२३	सरस्वती के.सी.	नलगाड-९ जाजरकोट	ब्युटिपार्लर तालिम
२४	दिपा चदारा	छेडागाड-५ जाजरकोट	
२५	प्रगती बुढा मगर	छेडागाड-१० जाजरकोट	
२६	विनिता रावत	छेडागाड-११ जाजरकोट	
२७	बसन्ता कुमारी बस्नेत	छेडागाड-९ जाजरकोट	
२८	मनिषा सिंह	छेडागाड-५ जाजरकोट	
२९	प्रतिमा खड्का	छेडागाड-२ जाजरकोट	
३०	विष्णु कुमारी बुढा	छेडागाड-२ जाजरकोट	
३१	पुष्पा बस्नेत	छेडागाड-५ जाजरकोट	
३२	दिपा अधिकारी	छेडागाड-५ जाजरकोट	
३३	दर्शना बस्नेत	छेडागाड-९ जाजरकोट	
३४	बिमलानाथ योगी	छेडागाड-८ जाजरकोट	
३५	राधिका बादी	छेडागाड-३ जाजरकोट	
३६	छायादेवी बोहरा	बारेकोट-१ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
३७	छोपी दमाई	बारेकोट-९ जाजरकोट	
३८	बसन्त दमाई	बारेकोट-५ जाजरकोट	
३९	दिलमाया परियार	बारेकोट-७ जाजरकोट	
४०	उषा नेपाली	बारेकोट-२ जाजरकोट	
४१	पशुपती रावत चलाउने	बारेकोट-४ जाजरकोट	
४२	धन कुमारी बि.क.	बारेकोट-२ जाजरकोट	
४३	टेकेन्द्र परियार	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४४	निर्मला परियार	बारेकोट-५ जाजरकोट	
४५	विमला परियार	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४६	बिज रोकाय	बारेकोट-३ जाजरकोट	
४७	जेनिसा सिंह	बारेकोट-५ जाजरकोट	
४८	रेजिना परियार	भेरी-४ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
४९	सुरिता नेपाली	भेरी-४ जाजरकोट	
५०	भावना सुनार	भेरी-२ जाजरकोट	
५१	लक्ष्मी के.सी. शाही	भेरी-२ जाजरकोट	
५२	सरस्वती बि.क.	भेरी-२ जाजरकोट	
५३	जया बस्नेत थापा	भेरी-२ जाजरकोट	
५४	प्रमिला खत्री वली	भेरी-६ जाजरकोट	
५५	समिक्षा शाही	भेरी-४ जाजरकोट	

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
५६	बिजुली वली खत्री	भेरी-२ जाजरकोट	
५७	हिरा कुमारी बुढा	भेरी-४ जाजरकोट	
५८	सविना सुनार	नलगाड-६, जाजरकोट	
५९	लक्ष्मी नेपाली	भेरी-३ जाजरकोट	पञ्चेबाजा बजाउने तालिम
६०	जुना परियार	भेरी-३ जाजरकोट	
६१	जमुना नेपाली	भेरी-३ जाजरकोट	
६२	मनकला बि.क.	भेरी-३ जाजरकोट	
६३	एलिना बोहरा	भेरी-३ जाजरकोट	
६४	तारा नेपाल	भेरी-३ जाजरकोट	
६५	यमुना सुनार	भेरी-३ जाजरकोट	
६६	तुलसा नेपाली	भेरी-३ जाजरकोट	
६७	धनकला परियार	भेरी-३ जाजरकोट	
६८	गंगा परियार	भेरी-३ जाजरकोट	

१५.२. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित सीप विकास तालिम सहभागी विवरण:

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
१	कमला रावल	कुशे-५ जाजरकोट	सिसनो पाउडर बनाउने तालिम
२	जानुका रावल	कुशे-५ जाजरकोट	
३	देवी सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
४	कमला सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
५	कमला बादी	कुशे-५ जाजरकोट	
६	अनिता रावल	कुशे-५ जाजरकोट	
७	बिमला खड्का सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
८	लालमती रावल	कुशे-५ जाजरकोट	
९	तिर्सा कुमारी सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
१०	तारादेवी सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
११	पूर्णकला सिंह	कुशे-५ जाजरकोट	
१२	चन्द्रा वली	कुशे-५ जाजरकोट	
१३	मनिषा बिश्वकर्मा	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
१४	बिपना दमाई	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
१५	जमुना रावत	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
१६	रिता रावत	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	

क्र.सं.	सहभागीहरुको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
१७	सम्झना कार्की	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	मुढा बुनाई तालिम
१८	मनसरा तिरुवा	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
१९	करसिंह चनारा	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२०	जमुना बि.क.	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२१	धर्मराज कार्की	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२२	जमुना परियार	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२३	फूलमायाँ बुढा	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२४	अस्मिता दमाई	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२५	निर्मला सुनार	जुनीचाँदे-१ जाजरकोट	
२६	लिला कुमारी पुन	भेरी-३ जाजरकोट	अचार बनाउने तालिम
२७	सुनिता सिंह शाह	भेरी-३ जाजरकोट	
२८	कल्पना के.सी.	भेरी-३ जाजरकोट	
२९	कालिका पुन	भेरी-३ जाजरकोट	
३०	निर्मला थापा पुन	भेरी-३ जाजरकोट	
३१	तारा थापा	भेरी-३ जाजरकोट	
३२	सरस्वती मल्ल	भेरी-३ जाजरकोट	
३३	तिर्था कुमारी थापा	भेरी-३ जाजरकोट	
३४	सुरिता शाह	भेरी-३ जाजरकोट	
३५	लक्ष्मी बि.क.	भेरी-३ जाजरकोट	
३६	प्रेमा शाही	भेरी-३ जाजरकोट	
३७	अम्बिका चन्द	भेरी-३ जाजरकोट	
३८	सिता वली मल्ल	भेरी-३ जाजरकोट	
३९	अस्मिता बटाला कार्की	भेरी-३ जाजरकोट	
४०	कल्पना शाही	भेरी-३ जाजरकोट	
४१	शुशिला भण्डारी पुन	भेरी-१ जाजरकोट	अचार बनाउने तालिम
४२	निर्मला बस्नेत	भेरी-१ जाजरकोट	
४३	बिमला बस्नेत	भेरी-१ जाजरकोट	
४४	कस्तुरा राना	भेरी-१ जाजरकोट	
४५	दर्शना पुन बि.क.	भेरी-१ जाजरकोट	
४६	लक्ष्मी शाह सिंह	भेरी-१ जाजरकोट	
४७	माया बटाला	भेरी-१ जाजरकोट	
४८	प्रमिला ओली	भेरी-१ जाजरकोट	
४९	झरना राना के.सी.	भेरी-१ जाजरकोट	

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
५०	सर्मिला बि.क.	भेरी-१ जाजरकोट	
५१	उर्मिला घर्ती मगर	भेरी-१ जाजरकोट	

१५.३. मुख्यमन्त्री दलित आय आर्जन सीप विकास तालिम सहभागी विवरण:

क्र.सं.	सहभागीहरूको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
१	कल्पना बाराम	नलगाड-१ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
२	कमला बि.क.	नलगाड-१ जाजरकोट	
३	कमला चनारा	नलगाड-१ जाजरकोट	
४	पुतली चनारा	नलगाड-१ जाजरकोट	
५	लिलावती चनारा	नलगाड-१ जाजरकोट	
६	केशरी कुमाई बि.क.	नलगाड-१ जाजरकोट	
७	सीता परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
८	पिकी बि.क.	नलगाड-१ जाजरकोट	
९	कृष्णा परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१०	शर्मिला गाईन	नलगाड-१ जाजरकोट	
११	मनसरी बि.क.	नलगाड-१ जाजरकोट	
१२	देवी महारा	नलगाड-१ जाजरकोट	
१३	सुनिता परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१४	रेखा परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१५	अभिनास परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१६	बिमला चनारा महर	नलगाड-१ जाजरकोट	
१७	अरुनिमा परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१८	ललिता परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
१९	मिना बि.क.	नलगाड-१ जाजरकोट	
२०	बिष्णुमाया परियार	नलगाड-१ जाजरकोट	
२१	पवित्रा बि.क.	भेरी-७ जाजरकोट	
२२	हिरा बि.क.	भेरी-७ जाजरकोट	
२३	हिरा बि.क.	भेरी-७ जाजरकोट	
२४	प्रतिमा बि.क.	भेरी-५ जाजरकोट	
२५	लक्ष्मी नेपाली	भेरी-८ जाजरकोट	

क्र.सं.	सहभागीहरुको विवरण		तालिम विषय
	नाम	ठेगाना	
२६	मोती दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
२७	अमृता दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
२८	क्रान्ती सार्की	भेरी-८ जाजरकोट	
२९	सिता बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
३०	रमिता दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
३१	संगिता बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
३२	गिता बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
३३	रुपा दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
३४	ईस्वरी दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
३५	कल्पना बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
३६	कालिका दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	
३७	कमला बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
३८	निर्मला परियार	भेरी-८ जाजरकोट	
३९	लक्ष्मी नेपाली	भेरी-८ जाजरकोट	
४०	पानमता बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
४१	अनिता बि.क.	भेरी-८ जाजरकोट	
४२	बिष्णी दमाई	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४३	मनिसा परियार	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४४	राजकुमारी बि.क.	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४५	धनकला बि.क.	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४६	लब्ली नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४७	मनिसा घर्ति नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४८	निर्मला सुनार	बारेकोट-१ जाजरकोट	
४९	सर्मिला बि.क.	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५०	रमिला कामी	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५१	भूमिसरा नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५२	उर्मिला नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५३	दिलमाया नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५४	मनिसा नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	
५५	बिमला नेपाली	बारेकोट-१ जाजरकोट	

१६. सीप विकास तालिम प्रशिक्षकको विवरण:

क्र.सं.	प्रशिक्षकको नाम	ठेगाना	तालिमको विषय
१	तिलक बहादुर थापा	शिवालय-३ जाजरकोट	प्लम्बिङ्ग सम्बन्धी तालिम
२	बृष बहादुर वली	भेरी-२ जाजरकोट	सिसनो पाउडर बनाउने तालिम
३	रत्नादेवी खत्री	भेरी-४ जाजरकोट	मुढा बुनाई तालिम
४	रामछायाँ कुमार शाही	जुनीचाँदे-७ जाजरकोट	अचार बनाउने तालिम
५	गीता शाह	भेरी-३ जाजरकोट	गुडिया बनाउने तालिम
६	सृजना भडेल	छेडागाड-११ जाजरकोट	ब्युटिपार्लर तालिम
७	ऐन बहादुर परियार	बारेकोट-१ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
८	दल बहादुर दमाई	भेरी-४ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
९	अम्बिका चन्द	भेरी-३ जाजरकोट	अचार बनाउने तालिम
१०	पूर्ण बहादुर दमाई	भेरी-३ जाजरकोट	पञ्चेबाजा बजाउने तालिम
११	केशब बहादुर दमाई	नलगाड-१ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
१२	कृष्ण दमाई	भेरी-८ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम
१३	ऐन बहादुर परियार	बारेकोट-१ जाजरकोट	सिलाई कटाई तालिम

१७. कार्यालयको हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजु तथा फछ्यौटको अवस्था:

क्र.सं.	हालसम्म कायम भएको जम्मा असुल उपर गर्नु पर्ने बेरुजु	हालसम्म असुल उपर गरिएको जम्मा बेरुजु	असुल उपर गर्न बाँकी बेरुजु	कैफियत
१	१,०३,६००।- आ.व. २०८०/०८१ मा कायम भएको बेरुजु	३१,५००।-	७२,१००।-	नियमित गर्नुपर्ने र पेशिक बेरुजु नरहेको

१८. जाजरकोटमा उद्योग व्यवसायबाट रोजगारी सिर्जनाको अवस्था:

क्र.सं.	विवरण	गत आ.व. २०८२/०८३ मा		हालसम्मको	
		रोजगारी	स्वरोजगारी	रोजगारी	स्वरोजगारी
१	उद्योग तर्फ	४२३	९६		२४२४

स्रोत: उद्यमीले उद्योग दर्ता गर्दा पेश गरेको विवरणमा आधारित

१९. उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयबाट प्रदान गर्न सकिने मुख्य मुख्य सीप

विकास तालिमहरु:

१. अगरबत्ती	२. अल्लो प्रशोधन तथा धागो उद्योग
३. अल्लो कपडा बुनाई	४. अदुवा प्रशोधन
५. धागो कान्ने	६. ढाका कपडा बुनाई
७. ऊनी राडिपाखी बुनाई	८. ऊनी शल बुनाई
९. ऊनी कपडा बुनाई	१०. रेशा हस्तकला
११. ऊनी धागो कताई	१२. कफी प्रशोधन
१३. कपडा तथा धागो रङ्गाई	१४. कपडा बुनाई (हाते, अर्ध स्वचालित एवं स्वचालित तानहरु बाट)
१५. काष्ठ हस्तकला	१७. खाम, फाईल र स्टेशनरी
१६. केतुकी प्रशोधन	१९. गलैचा बुनाई
१८. खुकुरी बनाउने	२१. केचप
२०. लप्सी क्याण्डी	२३. गुन्द्रुक, मस्यौरा र सिन्की
२२. अचार	२५. च्युरी घ्यू प्रशोधन
२४. चक बनाउने	२७. छालाका विभिन्न वस्तु तयारी
२६. चाउचाउ बनाउने	२९. छवाली हस्तकला/ढकी बुनाई
२८. छाला प्रशोधन	३१. जनरल इलेक्ट्रिकल वर्क्स
३०. डोरी बनाउने	३३. जुट झोला बुनाई
३२. जुट गलैचा बुनाई	३५. झोला बुनाई
३४. जुता सिलाई तथा मर्मत	३७. डेरी घ्यू
३६. टाई डाई (रङ्गाइ) विधि	३९. सिलाई कटाई
३८. डकमी	४१. धातु हस्तकला
४०. दालमोट, आलु चिप्स	४३. महिला व्युटिसियन
४२. पुरुष कपाल कटाई	४५. प्लम्बिङ्ग, स्यानेटरी
४४. पोते (बिड्स) सामाग्री	४७. तरकारी प्रशोधन
४६. फलफूल प्रशोधन	४९. फेब्रीक पेन्टिङ
४८. ब्लक छपाई	५१. बेकरी
५०. बाकस बनाउने	५३. सिकमी
५२. बाँस तथा निगालो सामाग्री	५५. सिमेन्ट टायल छाउने
५४. मुढा बनाउने	५७. सुधारिएको धुँवा रहित चुलो
५६. भिमल प्रशोधन र बुनाई	५९. हाउस वायरिङ
५८. मेकानिकल वर्क्स	६१. हाते कागज र सामाग्री
६०. मसला बनाउने	६३. हाउस पेन्टिङ
६२. माटाका भाँडा	६५. होजियारी बुनाई
६४. मैन बत्ती बनाउने	६७. फोटो तथा भिडियोग्राफी
६६. मोजा बुनाई	६९. मोटोर्सार्इकल मर्मत
६८. टायर मर्मत	७१. रेडियो टिभि मर्मत
७०. मौरीघार निर्माण, मौरी पालन तथा मह प्रशोधन	७२. कम्प्युटर तालिम (आधारभूत)

७३. लिउ तथा गरुवा बुनाई

७४. साइन बोर्ड पेन्टिङ

७५. सावुन बनाउने

(यी सबै सीप विकास तालिमहरू स्थानीय माग, आवश्यकता तथा औचित्यताका आधारमा प्रदान गरिनेछ ।

२०. कार्यालयले सञ्चालनमा ल्याएको असल अभ्यासहरू:

- कर्मचारीहरूलाई जिम्मेवार तथा जवाफदेही बनाउन लिखित रूपमा कार्यजिम्मेवारी प्रदान गर्ने गरिएको ।
- कार्यालयको समग्र कार्यसम्पादन तथा निर्णय पद्धति सहभागितामूलक रहेको ।
- कार्यालयमा अधिकतम रूपमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अभ्यास गरिएको ।
- प्रत्येक महिनाको अन्तिम शुक्रवार कार्यालय परिसरमा सरसफाई गर्ने गरिएको ।
- सहभागितामूलक कार्यसम्पादन व्यवस्थापन तथा निर्णय पद्धति लागु गरिएको ।
- प्रत्येक ३/३ महिनामा सूचनाको स्वतः प्रकाशन गर्ने कार्य शुरुवात गरिएको ।
- नागरिक वडापत्र अद्यावधिक गरिएको ।
- सेवाग्राहीका गुनासाहरू आउने नदिने र केही गरी आइहालेमा अधिकतम रूपमा सम्बोधन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
- उपभोक्ता हकहितको संरक्षणका लागि नियमित तथा आकस्मिक रूपमा उद्योग तथा पसलहरूको अनुगमन गर्ने गरिएको ।
- विधुतीय भुक्तानी प्रणाली लागु गरिएको ।
- One Door service लागु गरिएको ।
- उद्योग तथा वाणिज्यतर्फ फर्म दर्ता गर्न इच्छुक व्यक्तिहरूलाई उद्योग तथा व्यवसाय सम्बन्धी परामर्श प्रदान गर्ने गरिएको ।

२१. उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रमा भावी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारहरू:

- उद्योग तथा वाणिज्य कानूनमा समसामयिक संशोधन गर्नुपर्ने ।
- उद्योग क्षेत्रमा निश्चित अवधिसम्म करछुटको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- अनुदान सकेसम्म नदिने दिने नै हो भनेपनि त्यसको दुरुपयोग नहुने प्रभावकारी Mechanism बनाई लागत सहभागिताका आधारमा धितो जमानत लिई बैङ्किङ च्यानलबाट दिनु उपयुक्त हुने किनकी हाल करिब ४० प्रतिशत उद्योगहरू उद्यम गर्न भन्दापनि सरकारी अनुदान पाउने उद्देश्यले दर्ता हुने गरेका ।
- सबै उद्यम व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउनु पर्ने: हाल करिब ३० प्रतिशत पसलहरू दर्ता बिना नै संचालनमा रहेका ।
- उद्यमीलाई **Start up** कर्जा तथा सहूलियतपूर्ण कर्जाको व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुने ।
- उद्यमीलाई सीप विकास तालिम दिई व्यवसायिक दक्षता तथा आय सक्षमता विकास गर्न जोड दिनुपर्ने ।

- न्यून आय भएका व्यवसाय गर्ने तिब्र चाहना तथा सीप भएका उद्यमीहरूलाई लागत सहभागिताका आधारमा सीप विकास तालिम तथा प्रविधि सहयोग गर्नु उपयुक्त हुने।
- Best Brain लाई स्वदेशमै टिकाउन राज्यले लगानीमैत्री वातावरण निर्माण गरी लगानीको सुरक्षाको ग्यारेन्टी गरी गर्नुपर्ने।
- प्रत्येक जिल्लाका सबैभन्दा बढी करतिर्ने र रोजगारी दिने १/१ जना उद्यमीलाई प्रत्येक वर्ष प्रदेश सरकारले पुरस्कृत गर्ने वा सम्मान गर्ने नीति लिनुपर्ने।
- उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासन सम्बन्धी शुल्क तथा दस्तुर सालबसाली आर्थिक ऐनमा तोक्नु उपयुक्त हुने: सधैं एउटै दस्तुरले प्रदेशको आय सक्षमता बढन सक्दैन जनताको तिर्न सक्ने क्षमता अनुसार प्रत्येक वर्ष उक्त दर परिमार्जित हुनुपर्छ।
- दर्ता विना नै संचालनमा रहेका उद्यमीलाई दर्ता प्रक्रियामा ल्याउन उद्यमी तथा उपभोक्तामा सचेतना र बजार अनुगमन कार्यक्रम मार्फत उत्प्रेरित गर्ने।
- सबै प्रदेशमा औद्योगिक क्षेत्र रहेको तर कर्णाली प्रदेशमा औद्योगिक क्षेत्र हालसम्म स्थापना हुन नसकेकोले प्रदेश सरकारले संघीय सरकारसँगको समन्वयमा यस प्रदेशमा औद्योगिक क्षेत्र स्थापनाका लागि पहल गर्नु उपयुक्त हुने।
- वर्तमान संघीय व्यवस्थामा उद्योग सम्बन्धी तहगत क्षेत्राधिकारलाई हेर्दा प्रदेशमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको मात्र क्षेत्राधिकार भएको र प्रदेशको सन्तुलित विकास तथा आय सक्षमताका लागि मझौला उद्योगको क्षेत्राधिकार प्रदेश सरकारलाई दिनु उपयुक्त हुने किनकी संघीय सरकारले **core function** मा मात्र बढि ध्यान दिनु उपयुक्त हुन्छ र अन्य कामहरू प्रदेश र स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- हाल व्यवसाय कर स्थानीय तहको क्षेत्राधिकार पर्छ। यसलाई प्रदेश तथा स्थानीय तहको साझा कराधिकारको रूपमा व्यवस्था गरी कर प्रणालीको संरचनात्मक रूपान्तरण गर्नु आवश्यक छ। किनकी प्रदेश र स्थानीय दुबैले उद्योग व्यवसाय दर्ता गर्छन् नियमन गर्छन् त्यसैले यसको कराधिकार पनि दुबैलाई दिनु न्यायोचित हुन्छ। प्रदेशको कराधिकार साघुरो छ जिम्मेवारी धेरै छ। ठूलो भूगोल र जनसंख्यामा सेवा दिनुपर्छ राज्यको उपस्थिति पुर्याउनु पर्छ र जसका लागि स्रोत आवश्यक पर्छ। तसर्थ कार्यजिम्मेवारी तथा स्रोत साधनबीच सन्तुलन मिलाउन पनि यो आवश्यक छ। अर्कोतर्फ प्रदेशको एकल कर भनेको एकमात्र कृषि आयमा कर हो जुन हालसम्म कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन।
- प्रदेशमा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा प्रत्यक्ष बैदेशिक लगानी भित्र्याउन पहल गर्ने।
- प्रदेश सरकारले करको दर नभै दायरा बढाउनमा जोड दिने र अनौपचारिक अर्थतन्त्रलाई औपचारिक अर्थतन्त्रमा रूपान्तरण गर्न उद्यमी उत्प्रेरणाका प्याकेजहरू घोषणा गर्ने। जस्तै नेपाल सरकारको करदाता प्रोत्साहन कार्यक्रम
- प्रतिभा व्यवस्थापनको नीति लिने: उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रका Best Brain लाई स्वदेशमै टिकाउने नीति लिनुपर्ने।
- प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन, एकाधिकार र कालोबजारी नियन्त्रण गरी बजार सुशासन कायम गर्न तीनवटै तहका सरकारले नतिजा देखिने गरी सहभागितामूलक बजार अनुगमन गर्नुपर्ने।

२२. कार्यालयका समस्याहरु:

२२.१. पूर्वाधार व्यवस्थापनमा देखिएका समस्याहरु:

- कार्यालयसम्म पुग्न बाटो छैन। कार्यालयको आफ्नै जमिन नभएकोले अर्कै व्यक्तिको जमिन वा सरकारी अफिस (शिक्षाको अफिस) को कम्पाउण्डको प्रयोग गरी कार्यालय जानुपर्ने बाध्यता रहेको।
- कार्यालयको प्रवेशद्वारमा रहेको सिढी धेरै भिरालोका भएको र पानी परेको अवस्थामा कहिलेकाही चिप्लो हुने हुँदा सेवाग्राहीको सुरक्षाको दृष्टिकोणले जोखिमपूर्ण रहेको।

२२.२. जनशक्ति सम्बन्धी समस्या:

- कार्यालयमा आफ्नै प्राविधिक जनशक्ति नहुँदा कार्यालयको प्रगति अपेक्षित हुन नसक्नु।
- मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम अन्तर्गत सामग्री तथा पूर्वाधार निर्माण सहयोग कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न समयमै प्राविधिक सहयोग माग गरिएको भएपनि ईन्जिनियरको कार्यव्यस्तताका कारण सामग्री तथा पूर्वाधार निर्माणको कार्यको मूल्यांकन र भुक्तानीमा ढिलाई हुन पुगेको।

२२.३. स्रोतसाधन/बजेट व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्याहरु:

- कार्यालयमा चार पाङ्ग्रे सवारी साधन नहुनु: जसका कारण कार्यालयको कार्यजिम्मेवारीमा रहेको बजार अनुगमन तथा स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको कार्य प्रभावित भएको।
- कार्यालयमा दुईपाङ्ग्रे सवारी साधन पर्याप्त नहुनु: कार्यालयमा जम्मा २ वटा मोटरसाइकल रहेकोमा १ वटा मोटरसाइकल मात्र चालु अवस्थामा रहेको जसका कारण दैनिक कार्यसम्पादनमा कठिनाई जस्तै: उद्योग अनुगमन, बजार अनुगमन आदि।
- सीप विकास तालिम संचालन गर्न मेशिन औजारको अभाव:
- सीप विकास तालिम संचालन गर्दा प्रशिक्षार्थिलाई तालिम दिन मेशीन औजार आवश्यक पर्ने तर न्यून बजेटका कारण मेशीन औजार खरिद गर्न नसकिएकोले मेशिन औजार भाडामा लिई तालिम संचालन गर्नुपर्ने बाध्यता छ।
- बजार अनुगमन समिति उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयको प्रमुखको संयोजकत्वमा रहने, उक्त समितिमा कारवाही गर्ने अधिकार कार्यालय प्रमुखलाई नभएको र उक्त अधिकार निरीक्षण अधिकृतलाई मात्र हुने भएकोले कार्यालय प्रमुख संयोजकत्वको बजार अनुगमन समितिले प्रभावकारी रूपमा काम गर्न नसकेको।

२२.४. कानूनी तथा नीतिगत समस्याहरु:

- सहभागी खाजा खर्चको सीमा समयसापेक्ष नहुनु: सीप विकास तालिम कार्यान्वयन गर्नका लागि मन्त्रालयद्वारा निर्माण गरिएको सीप विकास तालिम तथा रोजगार विकास कार्यक्रम सञ्चालन दिग्दर्शन, २०७८ मा सहभागी खाजा खर्च वापत रु. १०० रुपैया मात्र हुनु। वर्षेनी महंगी बढ्दै गइरहेको वर्तमान अवस्थामा उक्त बजेट सीमा भित्रबाट सहभागीहरूलाई खाजा व्यवस्थापन गर्न कठिन रहेको छ।
- प्रदेश व्यापार व्यवसाय (दर्ता तथा संचालन) नियमावली, २०८० को अनुसूची १ मा निजी तथा साझेदारी फर्मको दर्ता गर्ने निकायहरु अन्तर्गत ५ करोड भन्दा बढी पूँजीको फर्म दर्ता गर्ने

निकाय निर्देशनालय तोकिएको भएपनि हाल निर्देशनालय खारेज भइसकेको अवस्थामा ५ करोड माथिको उद्योग कुन निकायले दर्ता गर्ने स्पष्ट नभएको।

- प्रदेश व्यापार व्यवसाय (दर्ता तथा संचालन) ऐन, २०७८ को दफा ६४ सजाय सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत खण्ड (ज) मा दफा ६३ को खण्ड (ज) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई बाई हजार पाचसय रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी दर्ताको प्रमाणपत्र केही समयका लागि निलम्बन वा रद्द गर्ने भन्ने व्यवस्था भएपनि निलम्बन गर्ने र निलम्बन फुकुवा गर्ने प्रक्रिया मौजुदा कानूनमा स्पष्ट नभएको।
- प्रदेश व्यापार व्यवसाय (दर्ता तथा संचालन) ऐन, २०७८ को दफा ६४ सजाय सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत खण्ड (ड) मा दफा ६३ को खण्ड (ड) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई १२५०० जरिवाना गरी "५ वर्षसम्म त्यस्तो व्यापार व्यवसाय गर्न दर्ताको प्रमाणपत्र लिनमा रोक लगाउने" भन्ने व्यवस्था रहेको भएपनि उपरोक्त व्यवस्थाले दिविधा उत्पन्न गरेको। किनकी यो व्यवस्थाले पहिले नै लिइसकेको प्रमाणपत्र फिर्ता माग्ने, खोस्ने, जफत गर्ने भन्न खोजेको हो वा लिइसकेको प्रमाणपत्र ५ वर्षसम्म त्यस्तो प्रमाणपत्र नवीकरण नगर्ने भन्न खोजेको हो स्पष्ट हुन नसकेको।
- प्रदेश व्यापार व्यवसाय (दर्ता तथा संचालन) ऐन, २०७८ को दफा ६ "महिला, दलित, पिछडिएका वर्ग तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई छुट सम्बन्धी" व्यवस्थामा उक्त छुट व्यापार व्यवसाय दर्ता गर्ने प्रयोजनका लागि उक्त ऐन बमोजिम निजी फर्म दर्ता गर्न चाहने महिला, दलित, पिछडिएका वर्ग तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका हकमा मात्र लागु हुने भन्ने व्यवस्था भएबाट औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७८ बमोजिम दर्ता हुने उद्योगको हकमा उक्त छुट दिने वा नदिने दिविधा उत्पन्न भएको।

• अन्य समस्याहरु:

- कार्यालयमा अभिलेख Digitization गर्न आवश्यक बजेट नभएको र मन्त्रालयले पनि त्यस्तो प्रणाली हालसम्म विकास गर्न नसकेको: जसका कारण कार्यालयमा दर्ता रहेका करिब ३ हजार भन्दा बढी उद्योग तथा वाणिज्यतर्फका फाइल/अभिलेखलाई धमिराले खाने, कहिलेकाही हराउन सक्ने, जेन्जी आन्दोलन जस्तो परिस्थिति आय ढड्डाको अभिलेख नष्ट पनि हुनसक्ने जोखिम रहेकोले उक्त फाइलहरुलाई Digitization गर्नपर्ने आवश्यकता रहेको।
- दर्ता भएका कतिपय उद्योग तथा फर्महरु निष्क्रिय अवस्थामा रहेकाले त्यस्ता उद्योगलाई पुन संचालनमा ल्याउनु समस्या छ। प्रत्येक वर्ष नयाँ उद्योगहरु दर्ता हुने गरेका छन् बजारमा थप पूँजी लगानी प्रवेश हुँदै गएको छ सँगसँगै प्रत्येक वर्ष खारेज हुने उद्योगहरु पनि उत्तिकै छन्। तसर्थ दर्ता भईसकेका उद्योगहरुलाई टिकाईराख्न ठूलो समस्या देखिन्छ।
- कतिपय उद्योग तथा वाणिज्य फर्महरु कानूनी ज्ञानको कमिका कारण समयमा नवीकरण हुन सकेका छैनन्।
- यस जिल्लामा आन्तरिक राजस्व कार्यालय नहुँदा उद्योगी व्यवसायीलाई PAN/VAT मा दर्ता गर्न सुर्खेत जानुपर्ने बाध्यता छ जसका कारण सेवाग्राहीलाई सेवा लिन जिल्ला बाहिर जानुपर्ने जुन बढि खर्चिलो पनि हुने गरेको।

- उद्योगीहरू निर्वाहमुखि भए व्यावसायिक बन्न सकेनन्।

२२.५. चुनौतीहरू:

- कार्यालय सम्म पुग्ने बाटो नभएको हुँदा कार्यालय सम्म पुग्ने बाटोको व्यवस्था गर्नु चुनौतीपूर्ण छ: किनकी निजी जग्गावालाले बाटो बन्द गर्ने जानकारी गराइसकेका छन भने शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाईले पनि सुरक्षाको कारण देखाउँदै आफ्नो कार्यालयको कम्पाउण्ड निकट भविष्यमा चारैतिर घेराबार गर्नुपर्ने भनि भन्दै आएका छन।
- चारपाङ्ग्रे सवारी र मोटरसाईकलको व्यवस्था गर्नु।
- मौजुदा उद्योग तथा वाणिज्य कानून संशोधन गरी समयसापेक्ष बनाउनु।
- सहकार्य, समन्वय तथा सहयोग बढाउनु: किनकी अलग अलग सरकार भएका कारण तहगत सरकारका निकायहरूबीच सहकार्य समन्वय तथा सहयोग बढाउन चुनौतीपूर्ण छ। कतिपय निकायका कर्मचारीहरूमा त आफूलाई Supremo ठान्ने, अन्य तहगत निकायलाई प्रतिस्पर्धि ठान्ने भावना व्याप्त रहेको छ। जसका कारण एकातिर सहकार्य तथा समन्वयको पक्ष ओझेलमा परेको भने अर्कोतिर Trust deficit को अवस्था पनि व्याप्त रहेको छ।
- अपनत्वबोध तथा विश्वास हुने अवस्था सिर्जना गर्नु: कार्यालय र कार्यालयबाट प्राप्त गर्ने सेवाप्रति आम सेवाग्राही तथा जनताको अपनत्वबोध तथा विश्वास बढाउनु चुनौतिपूर्ण छ किनकि हाल सरकारी निकाय र त्यसमा कार्यरत कर्मचारीहरू प्रति नागरिक वितृष्णाको अवस्था चरम सीमामा पुगेको देखिन्छ।

२३. समाधानका उपायहरू:

- बाटोको समस्याको समाधानका लागि कार्यालयलाई बाटोका लागि निशुल्क जग्गा दिन चाहने व्यक्तिहरूबाट प्रस्ताव माग गर्न ३५ दिने सार्वजनिक सूचना आव्हान गर्ने। सूचनाको म्याद भित्र कसैको प्रस्ताव पर्यो भने निशुल्क जग्गा प्राप्त गर्न पहल गर्ने र यदि कसैको पनि प्रस्ताव परेन भने उक्त समस्या समाधानका लागि उक्त विषयलाई प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको बैठकमा पेश गर्ने सम्बन्धमा मन्त्रालयमा लेखि पठाउने।
- मौजुदा उद्योग तथा वाणिज्य सम्बन्धी ऐन कानूनहरूमा समसामयिक संशोधनका लागि मन्त्रालयले आवश्यक पहलकदमी लिनुपर्ने।
- दर्ता विना संचालनमा रहेका उद्योग व्यवसायलाई दर्ता प्रक्रियामा ल्याउन नियमित बजार अनुगमन र उपभोक्ता सचेतना कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्नुपर्ने।
- विवादका पक्षधरहरूसँगको छलफल तथा सहमतिमा प्रचलित कानूनको परिधि भित्र रही पेट्रोल पम्प सम्बन्धी विवादको समाधान खोज्नु उपयुक्त हुने।
- बजार अनुगमनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन आगामी आर्थिक वर्षको बजेटमा चारपाङ्ग्रे सवारी साधनको व्यवस्थाका लागि मन्त्रालयमा पहल गर्नुपर्ने किनकी भाडामा गाडी लिई बजार

अनुगमन गर्न कार्यालयमा पर्याप्त बजेट छैन र यसरी बजार अनुगमन गर्दा बजार अनुगमन बढी खर्चिलो पनि हुने देखिन्छ।

- कार्यालयलाई आवश्यक प्राविधिक जनशक्तिको समस्या समाधान गर्न कार्यालयमा प्राविधिक जनशक्तिको दरबन्दी थप्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने। प्रदेश सरकारको नीतिका कारण दरबन्दी थप्न नमिल्ने यदि हो भने मन्त्रालयबाटै जिल्लास्थित सबै कार्यालयहरूमा प्राविधिक खटाउने व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुने।
- कार्यालय प्रमुख संयोजकत्वको जिल्ला बजार अनुगमन टोलीलाई तत्काल कारवाही गर्ने अधिकार मौजुदा कानूनमा नभएकोले बजार अनुगमनको कार्य प्रभावकारी हुन नसकेको वर्तमान अवस्थामा बजार अनुगमनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन कार्यालय प्रमुखलाई निरीक्षण अधिकृतको जिम्मेवारी प्रदान गर्ने व्यवस्थाका लागि मन्त्रालयले नेपाल सरकारसँग आवश्यक पहल गर्नु उपयुक्त हुने।
- कार्यालयमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई थप मजबुत बनाउन पहल गर्नुपर्ने।
- मन्त्रालयले सबै कार्यालयका उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरूलाई Digitization गर्न विद्युतीय प्रणाली विकास गर्नुपर्ने। यदि त्यसो गर्न नसकिने भए कार्यालयलाई उक्त कार्यका लागि बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्ने।
- निस्कृय उद्योगहरूलाई चलायमान बनाउन र प्रत्येक वर्ष खारेजी हुने उद्योगको संख्यालाई न्यूनीकरण गर्न उद्योगलाई लागत सहभागिताका आधारमा अनुदानको दुरुपयोग नहुने र उद्देश्यमूखी परिचालन पनि हुने किसिमको संयन्त्र विकास गरी त्यस्ता उद्योगहरूलाई प्रविधि तथा पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी सहयोग प्रदान गर्नु उपयुक्त हुने।

२३.१. समाधानका लागि गरिएका प्रयासः

- बाटोको समस्या समाधान गर्न शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पत्राचार गरिएको र सोको बोधार्थ मन्त्रालयमा पनि पठाइएको। साथै, उक्त विषयका सम्बन्धमा पटक पटक मन्त्रालय लगायत सम्बन्धित निकायमा सहयोगका लागि अनुरोध गरिएको।
- मौजुदा उद्योग तथा वाणिज्य सम्बन्धी ऐन कानूनहरूमा समयसापेक्ष सुधारका लागि मन्त्रालयमा कार्यालयको तर्फबाट सुझाव लेखि पठाएको।
- पेट्रोल पम्प सम्बन्धी विवादको समाधान गर्न मन्त्रालय र जिल्ला प्रशासन कार्यालयसँगको समन्वयमा प्रयास गरिएको। यद्यपि, हालसम्म विवादको समाधान भने हुन नसकेको।
- चारपाङ्ग्रे सवारी साधनका लागि मन्त्रालयमा बजेट माग गरिएको। यद्यपि, चालु आ.व.मा उक्त कार्यका लागि बजेट विनियोजन नभएको।
- दर्ता नभएका उद्यमीहरूलाई दर्ता प्रक्रियामा ल्याउन समय समयमा बजार अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने गरिएको।

२४. कार्यक्रमसँग सम्बन्धित तस्वीरहरु:

विश्व उपभोक्ता अधिकार दिवस, २०८२

मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रमबाट पूर्वाधार निर्माण अन्तर्गत कुशे गा.पा.मा निर्मित कुखुरा खोर तस्वीर

मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम तर्फ सिलाई कटाई तालिम
नलगाड न.पा. ७, जाजरकोट

**मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम तर्फ सिलाई कटाई तालिम
भेरी न.पा. ७, जाजरकोट**

बजार अनुगमन सम्बन्धी तस्वीरहरु:

